Tallinna Teataja

Toimetus ja talitus
Tallinnas, Suurel turul nr. 16, raekoja ees.
Talituſe telefon — 281.
Kohalikkude ſõnumite oſakonna telefon — 281.
Toimetaja telefon — 285.
Toimetaja telefon kodus — 1010.
Kirjade adreſs:
Tallinna Teataja, Tallinnas.
Toimetaja kõnetunnid: kella 12—1.
Ärijuht kõnetunnid: kella 9—11 ja 4—5.
Kontor awatud kella 8—5.

Trükitöösid, mis alla ühe kirjutuspoogna ja tarwitamata jäänud, alal ei hoita. Suuremad kirjatööd ſaadetakſe ainult ſiis tagaſi, kui ſelleks mark kaaſas on. Kirjatöödel peab ſaatja täielik nimi ja adreſs all olema

Üksik nummer makſab 1 mark.

Tellimiste hinnad:

	Postiga:	Iſe talitusest [illegible]
1 kuu peale	25 marka — penni.	22 marka 50 penni
2 " "	50 " — "	45 " — "
3 " "	75 " — "	67 " 50 "
6 " "	150 " — "	135 " — "

Wäljamaale kuus 25 mk.
Adreſſi muutmine 2 mark.

Kuulutuste hinnad:
Kuulutuſe küljel 1 mark — penni millimeeter
1. küljel 2 " 50 " "
Siſemistel külgedel 3 mk. millimeeter.
Kohaotſimiſe kuulutuſed 50% odawamad.

Nr. 117. Laupäewal, 29. mail 1920. a. Ilmub igal äripäewal. XI aastakäik.

Tallinna tööliſed walitſuſele palgakõrgenduſed ette pannud.
Nõupidamine täna hommikul peaminiſtri juures.
Tööliſed ähwardawad 31. juunil ſtreikima hakata.
Aurulaew „Lembit" Eesti ſõjawägedega Prantſuſe ſadamaſt wälja ſõitnud.
Inglismaa kawatſeda Poola ja nõukogude walitſuſele ultimaatumi ſõjalõpetamiſe kohta ette panna.
Enamlaste edaſitungimiſe tagajärjel raudteeühendus Wilno ja Dwinski wahel lõppenud.
Enamas jaos Tartu wabrikutes ſtreik; nõutakſe palgaks 120 marka päewas. Mõned wabrikud ſuluwad oma ukſed ja laſewad tööliſed lahti.
Ingliſe wäed Batumis.
Soome Wene läbirääkimiſed algada 10. juunil Tartus.
Läti aſutaw kogu Lätimaa iſeſeiswaks tunnistanud.
Poola ſotſialistide kongreſs nõuab wiibimata ſõja lõpetamiſt.
Lähemad teated Lõuna-Wenemaa eeſtlaste eluſt.
Aſutawas kogus eila põhiſeadus eſimeſel lugemiſel wastu wõetud.

Wabariigi walitſuſe otſuſed.

Wabariigi walitſus otſustas omal koosolekul 28. mail ſ. a.:

1) Nimetada: a) wanem kohtuameti kandidaat Tallinna-Haapſalu rahukogu juures Woldemar Isſajeff — kohtu-uurija kohuste täitjaks Tallinna-Haapſalu ringkonda; b) Iſeäraliste kohuste täitja ametnik kohtupalati prokuröri juures Konstantin Beſhanitski — wanemaks kohtuameti kandidaadiks Tallinna-Haapſalu rahukogu juurde.

2) Lubada ſõjaminiſtri wanemale adjutandile alam-kapten Nikolai Wildenaule Rootſi walitſuſe poolt temale annetatud Kuningliku Mõõgaordeni I klaſſi autähte kanda.

3) Mereasjanduſe peawalitſuſe kooſſeiſud ja palganormid kinnitada palganormeerimiſe komiſjoni poolt äratähendatud kujul ning wabariigi walitſuſe poolt tehtud muudatustega. Eta.

Päewauudised.

Aſjaajamiſe kiirustamine.

Mitmetes meie politſei aſutustes täideti ſenini paberid wäga pikaldaſelt. Sagedasti läks mõne paberi täitmiſega kuu ehk rohkem aega ära, mis omakorda halwawalt kogu aſjaajamiſe peale mõjus. Nüüd on politſei peawalitſuſe ülema kapten Lauritſi poolt kõigile politſeiülematele ringkirjaline käſk laiali ſaadetud, milles kõige ſuuremat hoolt ſelle eest kästakſe kanda, et kõik paberid ja kirjawahetuſed wõimalikult kohe peale kätteſaamiſt täidetaks, kuna wangistusliſed ja muud rutuliſed aſjad tingimata peawad ööpäewa jooksul täidetud olema. K. R.

Reiſijaterongidele wangiwagunid liſaks.

Wangimajade peawalitſuſe poolt on raudteede walitſuſe poole ſoowiawaldusega pööratud, et Tallinna-Narwa, Tallinna-Walga, Walga-Petſeri ja Tallinna-Haapſalu liinidel wangiwagunid reiſijaterongidele liſaks pandaks. Tallinna-Narwa, Tallinna-Walga ja Walga-Petſeri wahel tulewad wangiwagunid üks kord nädalas ja Tallinna-Haapſalu wahel kahe nädala tagant tarwituſele. Raudteede walitſus on nõus ſoowi täitma, kusjuures ſellekohaſed kulud wangimajade peawalitſuſe arwele kantakſe. K. R.

Salawiinapõletamiſe ja -müümiſe

kohta tehtawad protokollid ja juurdluſed ei lähe uuema ſellekohaſe korralduſe põhjal mitte enam wabariigi kaitſeliidu ülema kätte otſustamiſeks, waid ſaadetakſe otſeteed politſei peawalitſuſe ülemale, kus ſellekohane komiſjon aſja otſustab ja trahwi määrab. K. R.

Warguſed raudteel.

27. mail warastati Juhan Alnekil Tallinna ſõitwa rongi peal harmoonik 1000 marga wäärtuſes. Edaſi warastati Nikolai Pärteil rahakott 200 margaga ja Auguſt Ehermannil rahakott 250 margaga. K. R.

Rööwmõrtſukad ſõjaringkonnakohtu alla.

Abjas toimepandud rööwmõrtſukatöö toimepanijad Wana-Pornuſe walla liige Juhan Madiſe p. Adamſon, Sakamaa alam Karl Eduardi p. Schmidt ja Wana-Pornuſe walla liige Anna Adamſoni aſi on ſõjaringkonnakohtu alla antud.

Sõjakooli kurſuſed.

Sõjakooli kurſuſed lõpewad tänawu auguſtikuul.

Saaremaa wälja-raudteeſt.

Saaremaa wälja-raudtee riigistamiſe küſimus on uuesti päewakorrale tekkinud.

Nagu teadjalt poolt kuuleme, kawatſetakſe raudteerööpad liini pealt ära wõtta, ſest raudtee on harilikust weel kitſam.

Wiimaſed teated.

Denikin kogub uut ſõjawäge?

Moſkwa, 28. mail. Raadio. Bulgariaſt on teateid ſaadud, et ſeal Denikini kindralid uut ſõjawäge Wenemaa wastu koguwad. Eta.

Inglaſed Lätilt oma aurulaewad tagaſi wõtnud.

Riias, 28. mail. Kolm aurulaewa, mis omal ajal inglaste poolt Läti walitſuſele tarwitada anti, wõtſid inglaſed nüüd tagaſi. Läti meeskonnad laewadel lasti lahti. Eta.

Lätlaſed nõuawad enamliste Läti wäeoſade kaotamiſt.

Riias, 28. mail. Läti delegatſioon eſines rahuläbirääkimistel nõudmiſega, et nõukogude Wenemaa jalamaid kõik Läti kodanikud nõuk. wäest wabastaks ja et ühtlaſi ükski nõukogude wäeoſa enam Läti nimetuſt ei kannaks. Eta.

Enamlaſed walmistawat Poola wäerinnal ſuuremat pealetungimiſt.

Riias, 28. mail. Enamlaſed koondawat ſuuri jõuduſi Poola wäerinnale. Krimmiſt, Rostowiſt ja Kaukaſiſt on wäeoſi üle toodud. Moſkwa garniſon on ka wäerinnale ſaadetud. Juuni keſkel olla enamlaste üleüldiſt pealetungimiſt Poola wäerinnal oodata. Eta.

Wene-Eesti raudteekonwerents.

Neil päewil lõpetab Wene-Eesti raudtee konwerents Eesti-Wene raudteede ühenduſe konwentſioonide arutamiſe tööd. Konwerentſi poolt on wälja töötatud: 1) Eesti raudteede ühendamine Wene-Balti raudteedega, 2) otſekoheſt ühenduſt luua ja 3) eelnõu weduſe aſjus. Tähendatud kokkuleppe astub jõuſſe peale Eesti ja nõukogude Wenemaa walitſuſte ratifitſeerimiſt.

Inglaſed ſiiski Batumi läinud.

Moſkwa raadio teatab täna, 28. mai hommikul: Batumis on üleüldine ſtreik wälja kuulutatud, ſest et ametiühiſuſed kinni olid wõetud. Ingliſe wägede tulek Batumi kestab edaſi. Reidil ſeiſab Ingliſe laewastik.

Kraſſin Londonis.

Lloyd George wõtab tema wastu.

London, 27. mail. Reuter. Kraſſini eſialgne koosolek majanduslikſe nõukogu eſitajatega on homme. „Evening Standart" teatab, et niihästi Curzon kui ka Lloyd George ſaawad nõus olema Kraſſini wastu wõtma. „Evening News" teatab, et Kraſſini päralejõudmine New-Castle'i tegelikult tähelepanemata ſündis. Kohalikud lehed teataſid tema tulekuſt Hulli wõi Londoni, ſelle tagajärjel ei olnud wist toſinatki inimeſt New-Castle'is, kes tema ſaabumiſt eest teadſid. Reiſijatel ei lubatud laewalt lahkuda, enne kui Kraſſin oma ſaatkonnaga oli maandunud ja korralduſed reiſijate ſadamaſillani mineku kohta tuttawatega kokkuſaamiſeks tehtud, ſest waht oli aſetatud wäljaspool ſiſſekäiku kõrwaliste iſikute ärahoidmiſes. Kraſſin keeldus mingiſuguſeid teateid andmaſt. Eta.

London, 28. mail. Reuter. Daily Mail ütleb Kraſſini ſõiduſt kõneledes: Ta toob pakkumiſi Briti kaupade eest kullas makſmiſe kaewanduste ja teiste kontſesſioonide kohta. Kuld on inimeste riiwetatud weri, kontſesſioonid Wenemaa praeguſes ſeiſukorras wäärtuſeta. Wilja ſeal ei ole, ja kuigi oleks, ſiis ei leiduks ſeal mingit abinõu kuidas teda ſadamateſſe toimetada, ſilmaspidades Wenemaa weoolude katastroofiliſt ſeiſukorda. Kraſſini miſjoni tõſine ülesanne on läbirääkimiſed ſelle üle, mis enamlaſed rahuks nimetawad ja mis enamlaste ſeiſukorda Wenemaal kõwendab. Eta.

London, 28. mail. Reuter. Daily Telegraph teatab: On põhjuſt arwata, et Kraſſini miſjoni ülesandeks on Briti walitſuſelt luba ſaada Briti kulla ſiſſeweoks mida enamlaſed ſuurkaubanduſe konfiskeerimiſe teel kokku kuhjanud. Enamlaſed loodawad ſee läbi Britanniat nõukogude rahaasjanduſe metoodide oſaliſeks teha ja ſeega nõukogude walitſuſe tunnistamiſele ſundida. Analeh' arwab et ſee plaan Londoni kõrgemate rahaasjanduſe ja panga wõimude poolt leiab kõigekindlamat wastuſeiſmiſt. Eta.

London, 29. mail. Kraſſini ſiiaſõidu puhul Wene küſimus päewakorral. „Daily Herald" terwitab, parempoolne ajakirjandus wihane. „Globe" nimetab teda mitteſoowitawaks wäljamaalaſeks, kellel ei olewat midagi teha, ei rahu, ſest et ſõjaſeiſukorras ei oldawat, ega kaubluſt, ſest Wenemaal ei olewat midagi wälja wedada; mida warem tema tagaſi ſaadetaks, ſeda parem. „Times" pikkas juhtkirjas nimetab Lloyd George walmistuſt Kraſſini wastu wõtta enamlaste triumfiks, peab wõimatuks kaupade makſmiſt kullaga, mis kreditooride päralt. Kardab ſiiski kauplemiſe korralduſe wõimaluſt kabineti ja liitlaste majanduslikſe nõukogudega. Eta.

Poola-Wene ſõda.

Riias, 28. mail. Poola peaſtaabi teadaanne 26. mail. Düüna lõunapoolſes ſektoris on waenlaſe pealetungimine, mis kogu aeg peaaſjalikult raudtee liini peale Glubokoje juures oli ſihitud, nõrgemaks jäänud. Teiſest küljeſt aga katſus waenlane ſuurte jõududega üle Bereſina jõe tungida. Wahetpidamata tungiſid enamlaſed Boriſowski ſilla juures olewate kindlustuste peale. Kõik waenlaſe pealetungimiſe katſed Bereſina jõejoonel on temale ſuurte kaotustega tagaſi löödud.

Ukraina wäerinnal ei ole midagi tähtſamat juhtunud. Eta.

Riias, 28. mail. Reiſijate rongide liikumine Wilna ja Dwinski wahel on ſõja tegewuſe tagajärjel ajutiſelt katkestatud. Eta.

Enamlaste ſõjateade.

27. mail.

Pitalowo ſihil, lõuna pool Shogowo jaama katſus wastane öösel wastu 27. maid kolm korda meie wägeſid nende ſeiſukohtadest wälja lüüa, löödi aga tagaſi. Swentſiani ſihil wõtſime Postawõ alewi ära. Narotſhi järwe piirkonnas wõtſime Mjadſioli alewi ära. Molodetſhno ſihil wõtſid meie wäed ägeda pealeſurumiſega rea külaſid ära, 45 kuni 50 wersta kirde pool Molodetſhnot. Lõuna pool Polots-Molodetſhno raudteed läkſid meie wäed Dwinoſa jõest üle. Boriſowi piirkonnas Bereſina paremal kaldal põhja pool Sembini alewit on wiſad wõitluſed käimas. Uſha jõe ſuu piirkonnas kestawad ägedad wõitluſed edaſi. Shlobin-Moſõri ſihil, Bereſina jõeſuu piirkonnas, paiſati wastane Bereſina taha. Kiiewi piirkonnas peawad meie pealetungiwad wäed wõitluſt wastaſe kindlustatud ſeiſukohtade teiſel liinil, 15 wersta põhja pool Browari alewit. Eta.

Eesti ſõjapõgenejate nimekiri.

(Jõudſid Wenemaalt Narwa 26. mail ja wiibiwad praegu Narwa karantiinis.)

1. Koow Alekſander, Saarem. Kogula w.; 2. Kuut Alekſander, Saarem. Abroko w.; 3. Deering Auguſt, Tartu kr. Raadi järwe walda; 4. Adler Mihkel, Tartu kr. Tähkwere w.; 5. Prants Johann, Wiljandi kr. Tuhalaane p.; 6. Sapotsky Ludwig, Tartuſt; 7. Org Hans, Wiljandi kr. Olſtre w.; 8. Rumpe Jaan, Wõru kr. Wahtſe-Rooſa w.; 9. Pihu Jaan, Wiljandi kr. Oluſtwere w.; 10. Fuks Alekſander, Tartu kr.; 11. naine Hilda Wana Prangli w.; 12. poeg Karl; 13. Ungerſon Andres, Wiljandi kr. Tarwastu w.; 14. Warblane Jakob, Wõru kr. Laanemetſa w.; 15. Berg Hermann, Soomeſt; 16. Muhk Hans, Walga kr. Sooro w.; 17. naine Kriſtina; 18. tütar Lidia; 19. poeg Ewald; 20. tütar Saima; 21. tütar Ilga; 22. Klettenberg Mart, Wiljandi kr. Wastemõiſa w.; 23) Pleich Peeter, Wõru kr. Wana-Rooſa w.; 24. Feodorow Jakob, Pihkwa kr. Sabotſi w.; 25. Sepp Jaan, Rakwere kr. Wau w.; 26. Tuul Ludwig, Tartu kr. Ulila w.; 27. Mõttus Hugo, Wõru kr. Saru w.; 28. Breching Johann, Wõru kr. Räpina w.; 29. Helweſt Oskar, Rakwere kr. Paaswere w.; 30. Mekſi Eduard, Wõru kr. Kiirmaa w.; 31. Tomingas Johannes, Rakwere kr. Roda w.; 32. Piho Auguſt, Wõru kr. Uue-Nurſi w.; 33. Moas Eduard, Tartu kr. Eliſtwere w.; 34. Kunnus Jaan, Wõru kr. Looſi w.; 35. Kütt Mart, Pärnu kr. Polli w.; 36. Kaur Woldemar, Wõru kr. Waſtſelina w.; 37. Kutkow Feodor, Pihkwa kr. Petſeri w.; 38. Semjonow Filip, Petſeri w.; 39. Kuuſkjan Jüri, Tallinna kr. Alekſandri w.; 40. Nataſep Richard, Tartu kr. Jaaſeni w.; 41) Schwan Alekſander, Tallinnaſt; 42. Suppe Johann, Wiljandi kr. Wana-Tenſilma w.; 43. Trumann Willem, Haapſalu kr. Paatſalu w.; 44. Raat Auguſt, Wõru kr. Hanja w.; 45. Werning Julius, Tallinna kr. Kloostre w.; 46. Keſk Tõnis, Haapſalu kr. Luiste w.; 47. Liiwat Karl, Tartu kr. Kudina w.; 48. Kingiſep Jaan, Wõru kr. Wiitana w.; 49. Leſſel Johannes, Narwaſt; 50. Kuſſak Auguſt, guſt, Tallinna kr. Lohu w.; 52. Grigorjew Waſſili, Pihkwa kr. Pantjawitſa w.; 53. Pääſiol Peeter, Wõru kr. Räpina w.; 54. Roſenberg Peeter, Tartu kr. Kuikatſi w.; 55 naine Hulda; 56. tütar Weronika; 57. Orao Leonore, Rakwere kr., Waiwara w.; 58. Wiira Roſalie, Tartuſt; 59. Pabſt Katharina, Riiaſt; 60. tütar Bertha; 61. Salv Katharina, Tartuſt; 62. Atſibe Adolf, Paideſt; 63. naine Elsbeth; 64. tütar Dorothea; 65. Mägi-Berg Wiktoria, Kureſſaare linnaſt; 66. Stahl Klaudia, Pärnuſt; 67. tütar Soja; 68. Wint Helene, Walga kr. Pajo w.; 69. Sarubajewa Ida, Tartuſt; 70. tütar Soja; 71. tütar Walentine; 72. tütar Eugenie; 73. poeg Woldemar.

Kirjanikkude kongreſs

on homme kell 10 hom. hariduſministeeriumi ruumides. Palutakſe kõiki kirjanikke ja kirjanduſarwustajaid ilmuda. Algatajad.

Tänast lehte on 6 lehekülge.

Austatud „Tallinna Teataja" tellijatele tuletame meelde, et
wiimane aeg
on „Tallinna Teataja" tellimiſt
juunikuuks uuendada.
3132 „Tall. Teataja" talitus.

Elan nüüd
Kuninga tän. 4, krt. 1.
Hambaarſt
H. Tamberg.

Gummi-metall templite ja graweerimise töökoda
ALEX. KAARL
Tallinn U. Kalamaja t. 20

Port-Kunda
tſementi
müüa
Tallinnas, Telliskiwi tän. nr. 7, J. J. Salge. 3098

Kaotatud
27. mai õhtul meeſterahwa rahakott raha ja wõtmega. Harjuwärawa mäelt kuni „Estonia" minnes. Auſat leidjat palutakſe ära anda, raha waewatasuks jättes. Kuninga tän. nr. 6, Harju maakonna kaitſeliidu kantſeleiſſe. 3109

Abielupaar otſib
1-2
tuba.
Pakkumiſed kirjal. ſ. l. t. „Paar" all. 3091

Käejoonte
järele ſeletab inimeſe iſeloomu ja ſaatuſt wilunud
hiromant
Girgenſoni tän. nr. 7, krt. 3, kella 5—7, pühap. kl. 3—6 p. l. 3129

Töörohkuſe pärast
ei wõeta
Wiljandi linawabrikus
enne 15. okt. ſ. a. rahwalt linu ümbertöötamiſeks wastu ja enne 1. juulit ei ole wõimalik ſiſſe antud linade ja takkude wastu lõnga wälja anda.

Tööliste eſitajad peaminiſtri juures.

Koosolekul peaminiſtri juures täna hommikul andis peaminiſter ſeletuſe, et riigi majanduslik ſeiſukord raske on. Riiki ei tohi riigikaitſe ja julgeoleku pooleſt hädaohtu wiia. Raudtee, poſt ja telegraaf peawad töötama. Katſed riigikorda kukutada ſurutakſe kindlalt maha. Tahetakſe aga ainult majandusliſt ſeiſukorda lahendada, ſiis tehakſe ſeda rahulikult. Peaminiſter pani ette alakomiſjoni walida, kes ſeiſukorda ſelgitaks, kui palju meil ſaaduſi üleüldſe tarwitajatele jaotamiſeks on. Siis wõib walitſus otſustada, kui palju nõudmistele wastu tulla wõidakſe.

Tööliste eſitajad pidaſid aru ja ſeletaſid, et neil woliſi ei ole oma walijate poolt komiſjoni walimiſeks. Lubaſid aſja oma walijatega läbi rääkida.

Rongid jõuawad Tallinna

Walgaſt, Wõruſt, Petſeriſt, Tartuſt kell 6.06 hommikul. Walgaſt, Tartuſt kell 6.54 õhtul. Narwaſt, Rakwereſt kell 8.30 homikul, kell 8.21 õhtul. Nõmmelt kell 7.32 hom., 9.00 h., 3.31 lõun., 6.21 õhtul, 9.26 õhtul, 11.36 ööſel. Haapſaluſt kell 7.10 õhtul. Baltiskiſt kell 7.53 hom.

Rongid ſõidawad Tallinnaſt wälja

Tartu, Walka, Wõrru, Petſeri kell 9 õhtul. Tartu, Walka kell 9.10 hommikul. Narwa, Rakwereſſe kell 11 hom ja kell 11.15 õhtul. Baltiski kell 4.15 p. l. Haapſaluſſe kell 6.15 h. Nõmmele kell 6.40 h., 8.10 h., 2.20 l., 5.30 p. l., 8.10 õht. ja 10.45 õhtul.

Streigid Tartus.

Nõutakſe 120 marka päewas.

(Meie erikirjaſaatja.)

Tartus, 28. mail. Peale eelmiſes teates ülesloetud wabrikute ſeiſab töö weel „Baltikas", Lellepite metalliwabrikus, Hackenſchmidti wärwitööstuſes, Kergi nahawabrikus ja teistes wäikſematel töökodades. A. Mohri wabrikus, kus küll kokkuleppele jõuti, kestab ſiiski ſtreik teiste tööliste toetuſeks edaſi.

Läbirääkimiſi ſtreigi lõpetamiſe üle on pea iga päew kuni 27. mai õhtuni peetud, kuid nad ei ole annud ſoowitawaid tagajärgi. Wiimaſel koosolekul ſelgus aga, et kokkuleppeſt tööandjate ja tööliste wahel kõige wähemalt eſialgu aſja ei ſaa.

Esmalt nõudſid tööliſed, et neile ainult rahapalka makſetakſe ja puud rukkiſt, 160 marka puud, aluſeks wõetaks. Pärast aga loobuſid 40 naelaſt ja nõudſid 30 naela rukkit aluſeks wõtmiſeks. Nii jaakſid ſiis tööliſed 120 marka päewas.

Tööandjad olid walmis palka 25% wõrra kõrgendama ja toidumaineid ning puid kindlaks määratud odawama hinnaga turu-hindadeſt töölistele muretſema. Ühtlaſi lükkaſid tööandjad palga makſmiſe ainult rahas tagaſi, põhjendades ſeda ſellega, et ſee juba kõrgeid turuhindaſid jälle aitaks tõſta.

Et kokkuleppele ei jõuta, ſiis nähtawasti mõtlewad mitmed wabrikuomanikud wabrikuid ja töökodaſid ajutiſelt täiesti ſeiſma panna. Sellega on alguſt teinud juba Tartu telefoniwabrik, andes kuulutuste kaudu töölistele teat, et need oma wiimaſe palga järele tulekſid ning ka wabriku tööriistad ära tooksid.

Eiſemiſſiooni ſeltſi korraldusel!
„Estonia" kontſertſaalis
Pühapäewal, 30. mail ſ. a. kell 3 p. l.
kõnekoosolek.
1. Soome ſõjawäe-ülemõpetaja Artur Malin: Soome nooreſoo liidu eesmärgid ja tööd.
2. Ameerika nooreſoo eſitaja Sidney Gott: Ameerika nooreſoo liikumiſest.
3. Soome krist. üliõp. ühingu eſitaja cand. med. Eſko Krohn: Ristiusk ja haridus.

Sport.

Tartu „Kalewi" ſpordi ſeltſi kergejõustiku õhtu on täna kell 9 õ. Draamateatris. Puhas ſiiſſetulek läheb Eesti ſpordimeeste Antwerpeni Olümpia wõiſtlusteſt oſawõtmiſe kulude katteks.

Pühapäewal, 30. mail ſ. a. on tallinnlastel wõimalus huwitawaid ſpordi wõiſtluſi näha. Sõidawad nimelt Tallinna „Soome Naiste Liikumiſe-Kaswatuſe" Soome oſakonna naiswõimlejad, kes kõige parematena naiswõimlejatena terwes Soomes tuntud ja eſinenud; Estonia teatri ſaalis kell 8 õhtul.

Nimetatud eſitus olewat neil katſewõimlemiſeks enne „Antwerpeni Olympia" mänguſid, milledeſt nemad ſoowiwad oſa wõtma. Tallinna publikumil on ennemalt wõimalus olnud meie Eesti naiswõimlejate eſinemiſt näha, ja kes nendel eſitustel on wiibinud, need ei tohiks juhuſt lasta mööda minna, et ka Soome naiswõimlemiſt ſel alal näha.

Peale ſelle wõiſtlewad Helſingi koondatud kõige parem Soome jalgpalli meeskond, kelle kuulſus Põhja rahwaste ſeas eſimeſel kohal on, Tallinna W. S. „Sporti" meeskonnaga ſeltſi wäljal (Toom-Waestekooli tän. nr. 3) kell neli peale lõunat. Juhatus.

Aſutawa kogu poſtkontor oma tegewuſe lõpetanud.

Aſutawa kogu wanematekogu nõusolekul on aſutawa kogu poſtkontor oma tegewuſe lõpetanud.

Kõne Esperantoſt.

Meid palutakſe teatada, et majandusteadlaſe W. W. Anofrijewi kõne Esperantoſt 30. mail algab kell ½7, mitte kell 5, nagu kesknädalal teataſime.

Muuſika ja teater.

Õpilaste kontſert.

Homme kell 4 peale lõunat on prl. E. ja K. Segali õpilaste kontſert lasteaia ruumides, W. Arehna tän. 1a. Et Segal'id tuntud head muuſika pedagoogid on, ſiis wõib loota, et kontſert omaſtkohaſt huwitaw ſaab ja rohkest oſawõtmiſt leiab.

Põhiſeaduſe arutamiſe eſimene päew.

Neljapäewal, 27. mail algas aſutawas kogus peatöö, mille jaoks aſutaw kogu on kokku tulnud — Eesti wabariigi põhiſeaduſe loomine.

Aſutawa kogu liikmeid oli ſel puhul rohkem kui harilikult koos. Publikumi jaoks määratud ruum oli ka täidetud.

Koosolek algas tawaliſelt. Kella 5 paiku, kui aſutawa kogu koosolek pidi algama, tegi ſaaduſeandline delegatſioon oma iſtangu, aga lühikeſe. Wõttis paar otſuſt waſtu ja lõpetas koosoleku. Warsti algas aſutaw kogu oma istumiſt. Ei olnud määratud ainukeſeks päewakorra punktiks põhiſeadus. Hakati arutama enne teiſi aſju. Puudus niiſugune, noh, kuidas ſeda öelda, erakorralik olek.

Eesti teaduste aſutuste ſeadlus wõristatakſe punktide kaupa läbi. „Sõnawõtjaid ei ole," kordab maſinlikult Rei. Ei ole kedagi. Ei panda nagu tähelegi, mis kõnetoolil lobatakſe. Hääletamiſel tuleb omalaadi nähtuſi: käſa tõuſeb waſtu niiſama rohkesti kui poolt. Lugemiſel ſelgub, et ſeadluſe waſtuwõtmiſe poolt ainult üks hääl rohkem on kui waſtu. Muigatakſe. 29 häälega 28 waſtuſeiſmiſel on ſeadlus waſtu wõetud, tunnistab juhataja.

Anderkopp astub kõnetooli. Rahuliku ühetaoliſe häälega nagu mingiſuguſeſt teaduslikuſt raamatuſt lugedes ſeletab ta, kuidas komiſjon üksikuid küſimuſi nii ja teiſiti arutanud ja wiimaks niiſuguſele otſuſele tulnud, nagu eelnõus ſeiſawad. Lahkuminekuid on olnud palju. Kõnelejat kuulates tahaks ette aimata, kas tulewad ſuured waidluſed. Raske otſustada. Waidluste põnewaks minemiſeks ei mõju ju alati nii lahkuminek kui tuju, mis, wõib olla, geopſühholoogiline on.

Aruandja lõpetab wiimaks. „Sõnawõtjaid ei ole?" küſib jälle juhataja, kui keegi ſõnaküſimiſega ei rutta.

Jaans wõtab. Ta räägib taſa, otſib paragraafe, kõneleb wahel eſimesteſt, ſiis tagumisteſt, tuleb etteotſa tagaſi ja paistab, kui oleks talle eelnõu alles kätte antud. Mõned wahelehüüded maaliidu ſeerwaſt elustawad natuke wäſinud ettekannet.

Peaminister astub ſiis kõnetooli. Walitſus ei ole ſuure töö päraſt aega ſaanud eelnõu arutada, ſeletab ta. Mõne küſimuſe üle on ſiiski mõtteid wahetatud. Rahulikult ja loogilikult arutab ſiis kõneleja üksikuid põhjusmõtteid. Paistab, et waſtuwaidlusteks ſuuri põhjuſeid ei ole. Tuleb aimdus, et kõigiſt lahkuminekuteſt ſaadakſe nii wõi teiſiti üle.

Juhataja Rei on juhatuſe Weſtholmile üle annud. Ta küſib ka ſõna. Teeb komiſjonile komplimendi: töö olewat parem tehtud kui ükski teine eelnõu. Ainult ſtiili ei ole. Wäga palju on korratud ühte ja ſama, et täiendawad ſeaduſed antakſe.

Nüüd tuleb Kruus äärmiſeſt pahemaſt tiiwaſt. Need on hoopis teiſemad helid, mida tema kuuldawale toob. Ta arwab, et aſi tuleks pöörda hoopis pahurpidi. Alt küſitakſe, kas nii, nagu õnnetul Wenemaal. Seda ei taha kõneleja nähtawaſti tunnistada, aga räägib ikka nii, et kõigil waene Wenemaa meelde tuleb. Kõnelejat pilgatakſe igaſt ſeerwaſt, aga ta ei tee ſelleſt wäljagi, waid arutab elukorra peapeale pöörmiſeſt omal wiiſil edaſi. Näha on, et tema rühmale uue ſeaduſe üksikasjad ei puutu. Tema heidaks terwe eelnõu kõrwale ja hakkaks uut tegema, mis peaks Eestisſe niiſamaſuguſe „paradiiſi" looma, kui ſee Wenemaal on. Teda ei „wõeta" aga tõſiſelt. Oodatakſe lõppu. Ja kui ta kõne otſas, tehakſe ettepanek koosolekut lõpetada. Kell ongi juba pool kümme ja waheaega peeti ainult 10 min.

Eesti wabariigi põhiſeaduſe arutamiſe eſimene päew on õhtul.

—ooo—

Ajalehepaberi hindadeſt eri mais.

Teiste maailmaſõja raskete tagajärgede ſeas, mis järjeſt tõuswale elukalliduſele ſoodſat pinda pakuwad, on wiimaſel ajal iſeäranis põlewana päewakorrale kerkinud paberihindade ühtejärgne tõus, mis terwe kirjanduslike tegewuſe peale häwitawalt mõjub. Iſeäranis tibedaks on aga muutunud ajalehepaberi kallidus, mis ajakirjanduslike toodangu ikka kitſamaiſſe ja kitſamaiſſe piiridesſe ſurub. Teiste maade kõrwal on ka Soomes ja Eestis asjaolud ſes ſuhtes wiimaſel ajal päris raskeks läinud, mis ka põhjuſt on annud Soomes rahwaſaadikute poolt eduskunnale palwekirja andmiſele ajalehepaberi hindade alandamiſeks. Eestis jälle on ajalehed ſunnitud ühtejärge hindaſid kõrgendama.

Oleks huwitaw ſellele nähtuſele põhjuſt otſides tõmmata mõned wõrdlewad äärjooned mõne paberitarwitawa riigi ajalehepaberi hindadega.

Soomes on paberihinnad wiimaſel ajal ühtejärgi tõusnud: ajalehepaberi hind on praegu 2 margani kg. ja harilik kirjutuspaber 5 margani kg. kerkinud. Põhjuſt ſarnastele kõrgetele hindadele on Soome paberitööstuſe trusti põhjenduste järele annud toorete ainete ja tööjõu kallinemine — ühelt poolt ja omamaa paberitarwituſe ja wäljamaaweo ſuurenemine — teiſelt poolt. Puuainet (kuuſk) läheb ühe ajalehepaberi tonni walmistamiſeks umbes ½ $m.^3$ ja 100 kg. netto harilikku ajalehepaberit (50—52 gr. per m^2) wabrikus tulewat 214:97 Smk. maksma,*) ſinna juurde arwata praht ja 10 % äriwõitu — kokku teeks 244:46 Smk., nii ſiis 223 penni kg., ſ. t. iga kg. tooks praeguſe hinna juures 23 penni wabrikule kahju. Need paberitööstuſe liidu poolt ette toodud arwud ei ole aga wiſt täieſti tõenäolikud, uskumiſewäärilisem on, et praegune hind kulud ſiiski ära tasub. Mõjuwamaks põhjuſeks paberihindade kallinemiſeks aga on Soome paberi ſuur wäljawedu ja paberitarwituſe ſuurenemine, mida allpool järgnew tabel ſelgesti näitab:

Ajalehepaberi oma tarwitus Soomes oli a.
1913 — 2,652 tonni; 1914 — 3,179 tonni;
1915 — 3,920 tonni; 1916 — 4,221 tonni;
1917 — 5,213 tonni; 1918 — 4,651 tonni;
1919 — 9,289 tonni.

Wäga ſuureks teguriks hindade kallinemiſeks tuleb ka lugeda paberi wäljawedu, mis aastal 1919 78 % terweſt paberitoodanguſt wälja tegi. (Eestis läks enne ſõda oma tarwiduſeks kõigeſt 4 prots. terweſt toodanguſt.) Käesolewa aasta jaanuarikuuſt märtſikuuni weeti paberit wälja Soomeſt üleüldſe 40 milj. kg. 134 milj. marga wäärtuſes.

Rootſis on ajalehepaberi hind olnud rullides (kaal 50 gr. ruutmeeter) 47½ ööri kg., aga lähemal ajal kawatſetakſe ſeda tõsta 70 %, ehk 80 öörini kg. See teeks umbes 3:60 Smk. kg., nii ſiis umbes 80 prots. kallim kui Soomes.

Sakſamaal on paberitööstuſe kulud niiwõrd ſuureks kerkinud, et paberiwabrikud on ſunnitud olnud hindaſid tõstma ja ajalehepaberi hinnaks määrama Rmk. 4:60. Sel puhul on walitſus teinud korralduſe, et hind määratakſe tarwitajatele ühe Sakſa marga wõrra madalamaks, ſelle eeſt peab aga walitſus tehtud alanduſe wabrikutele ära taſuma. Enne ſõda oli hind 16 pf. per. kg.

Kanada, mis on üks ſuuremateſt paberit walmistajateſt maadeſt, annab ſuurema oſa oma toodangut Ühisriikidele, kus hinnad praegu on kaunis kõrged. Kui oma maa ajalehed pidid peaaegu jääma ilma paberita, ſiis määras walitſus hinnaks 80 dollarit tonniſt (umbes Smk. 1:60 kg.). Paberiwabrikud aga keeldusid ſeda määruſt täitmaſt, mis puhul aſi kõrgematele kohtuwõimudele otſustada jäeti, kes oma otſuſe wabrikute kasuks andſid.

Prantſusmaal on paberihind 100 kg. rullides 165:50 fr. ja poognates 175—180 fr. Eesti paberit olewat ju ka ſinna küſitud.

Inglismaal on paberihind 4¾—5 penci l. b.lt., aga arwatakſe ſuwel juba tõuswat kuni 7 pencini.

Braſilias on hind 14—15 centi nael. Sinna, ſamuti ka Argentinaſſe, on paberit toodud iſegi Skandinaawiaſt.

Ülewal ettetoodud numbriteſt ſelgub, et ei üheski neiſt maiſt, mis iſe paberit walmistawad, pole paberihinnad ajalehtedele nii madalad, kui Soomes. Loomulikult on neis mais, mis iſe paberit ei walmista, hind weelgi kõrgem.

Eriti huwitaw oleks neid hindaſid wõrrelda Eesti paberihindadega. Kahjuks pole mul nende kohta lähemaid teateid, on ainult niipalju teada, et walitſus müüwat ajalehtedele paberit 130 Emk. puud, ſee teeks ligi 8 Eesti marka kg., ſeega ſiis ametliku kurſi järele umbes niiſama kallis kui Soomes.

Helſingis 26 V. 20. Emil Vesterinen.

---

*) Soome ühe ſuurema paberiwabriku poolt ſaadud teadete najal.

—ooo—

Uute raudteede ehituſeſt.

(Meie kaastöölise juttuajamine teedeministeeriumi tehnika oſak. ülemaga hr. inſh. Pernaga.)

Teatawaſti tegi wabariigi walitſus teedeministeeriumile kohuſeks uute raudteede ehitamiſe eeltöödega alguſt teha. Selleks awati iſegi umbes 1.800.000 marga ſuuruſes teedeministeeriumile krediiti. Krediidi ſaamiſe puhul hakkas tehnika oſakond kohe ſihiajamiſe töödega peale. Sihiajamiſe tööd pakuti wälja ja kutſuti ſihiajamiſe eriteadlaſi wenelaſi tööde juhatajateks. Muude ſeas on ka inſhener Schelawin tähendatud alal tegew. Sihiajajad jaotati 4 partiiſſe ära, et rutem oleks wõimalik töödega hakkama ſaada.

Eſimene partii ajab ſihti Tartuſt—Petſeriſſe. Töösid juhatab inſh. Schelawin ja töödega on juba 26. mail alguſt tehtud. Raudtee ſaab laiaroopaline olema.

1. juunil hakataſe Riiſipere—Märjamaa—Pärnu raudtee ja tema haru Märjamaa—Härmeti raudtee jaoks ſihti ajama. Raudtee ſaab ka laiaroopaline olema.

Selſamal ajal hakataſe ka Halliste—Karksi—Tõrwa—Walga ehk teiſendi Wiljandi—Tõrwa—Walga raudtee ſihti ajama. Tähendatud raudtee ſaab kitſaroopaline olema.

Lähemil päewil tuleb weel Pärnu—Türi-Alliku—Põltſamaa—Jõgewa—Muſtwee raudtee ſihiajamiſele. Ehk kui ſeda liini tehniliſtel ja majanduslistel põhjustel wõimata ehitada, ſiis raudtee teiſend, mis läheb Pärnuſt—Wändra, Wõhma ja Põltſamaa kaudu Jõgewale ja ſealt edaſi Muſtweeſſe.

Neljas partii ſaab lähemail päewil Tapa—Waſknarwa raudtee ehk Tallinna (mere äärt mööda) —Rakwere—Waſknarwa raudtee teiſendi ſihti ajama.

Peale nende tulewad weel lühikeſed kohaliſe tähtſuſega raudteeharud ſihi ajamiſele.

W. E.
Wõidulaen
1920.

Tänawu ſaab ainult ülewal pool tähendatud kawatſewatel raudteedel ſiht aetud, mitmesuguſed raudtee eelarwed tehtud, projektid walmistatud, mis wabariigi walitſuſele otſustamiſeks ette pandakſe. Tulewal kewadel aga mõeldakſe ſiis raudteede ehitustega alguſt teha.

Raudtee ehituſeks tarwisminewat materjaali, iſeäranis roopaid, on juba walmis waadatud. Wäljamaal wõib raudteeroopaid ja muud raudteematerjaali ſaada, kuid ainult wahetuſe teel. Raudteematerjaali waſtu wõetakſe meilt igaſuguſid puid ja puumaterjaali. Nõnda et ſelleſt küſimuſeſt üle ſaab, jääb ainult ära oodata tulewaſt aastat, kus raudtee-ehituſega tegelikult peale wõib hakata. E. T.

—ooo—

Lõuna-Wenemaa eestlaste eluſt.

(Meie kaastöölise juttuajamine Lõuna-Ida Eesti komitee eſitaja hra Rahiga.)

Tallinnaſſe jõudis neil päewil Lõuna - Ida eestlaste rahwusliſe komitee eſitaja herra Rahi, kellega meie kaastöölisel juhus oli kokku ſaada ja juttuajamiſt korraldada.

Eestlaſi elab Lõuna-Ida Wenemaal eſialgſete kokkuwõtete järele umbes 20.000—25.000 hinge. Suuremalt jaolt elawad nad Donimaal, Kubani oblastis, Musta mere ääres, Terskaja oblastis ja oſalt Kaukaſuſes. Ka Krimmi poolſaarel elutſeb rohkesti eestlaſi. Eestlaste keskkohaks on Rostow Doni ääres. Elukutſe pooleſt on eestlaſed ſiin ſuuremalt jaolt maapidajad, kuna ametnikke ja tööliſi Eesti rahwuſeſt wähem on. Kaswatatakſe ſiin peaasjalikult niju, rukkit, otri, arbuſiſid, meloniſid jne. Suurt tähtſuſt mängib ſiin ka puuwilja, kui ka wiinamarjade kaswatamine, mis kohati maapidajatele peaſiſſetulekuallikaks on.

Eestlaſed elawad wõrdlemiſi rahuldawalt, olgugi et mitmed korrad koduſõda maast läbi käinud on. Praegu on ſeal enamlaste walitſus maksmas, kuna Krimmis weel kindral Wrangeli ſõjawägede käes on. Walgetel on ſiin 40.000—50.000 ſõjameeſt, nõnda et waſtupidamiſe jõudu ikka on. Peale maawäe on walgetel ſiin weel oma wäike ſõjalaewaſtik, kes alatasa randade juures enamlaſi tülitamas käib. Endiſeid Denikini wägeſid toetawad weel ühel ehk teiſel teel Inglise ja Prantſuſe laewaſtikud. Kaukaſus on ſuuremalt jaolt enamlaste käes. On weel olemas Aſerbeidſhanis Gruuſia mägestiku rahwa mingi wabariigi taoline riikline orgaan. Hra R. ärasõidu ajaks olid läbirääkimiſed enamlastega Aſerbeidſhanis käimas.

Raskuſt ſünnitas eestlastele eneſe organiſeerimine ja oma õiguste eeſt wäljaastumine. Denikini ajal oli kõige täbaram lugu. Denikin Eesti ja Läti wabariike ei tunnistanud, kuid oli olude ſunnil ſunnitud piirirahwaste peale, nagu wäljamaalaste peale waatama. Eestil mingit wormiliſt eſitajat ſiin ei olnud, küll aga lätlastel. Läti eſitaja andis oma riigi kodanikkudele mitmesuguſed tunnistuſed wälja, mida ka Denikini walitſus oli ſunnitud tegema. Nii oli wõimalik lätlastel Denikini armeeſt wabaks ſaada. Ka eestlastel oli mõnikord wõimalik ſel teel ſõjateenistuſeſt pääſeda. Eesti iſeſeiswuſeſt liikuſid Denikini ajal mitmesuguſed jutud — kuid midagi kindlat ei olnud. Jaanuarikuu eſimestel päewadel wõtſid enamlaſed Lõuna-Wenemaa oma alla — ja ſiin elawad eestlaſed pidid enamlaste wõimu alla painutama. Mitmete kahtlemiste peale waatamata ſaadi nii kaugele, et lõuna-ida Wenemaal elawad eestlaſed „Eesti rahwusliſe komitee" aſutaſid. Komitee on 3-liikmeline ja ſeiſab koos eſimeheſt hra Rahi ja 2 liikmeſt — hrad Renning ja Paldrock. Komitee aſus kohe peale aſutamiſt eestlaste huwide kaitsmiſele ja ſai tunnistatud Donimaa nõukogu täidesaatwa komitee ja Kaukaaſia ſõjawäe nõukogu poolt. Komitee registreeris eestlaſi, ſeadis kokku nende nimekirjad, kes kodumaale ſoowiſid ſõita, oli wahetalitajaks nõukogude walitſuſe juures mitmete küſimuste lahendamiſel jne. Sidet Eesti wabariigiga oli raske luua, ſaadeti mitmed telegrammid, märgukirjad ja raadiod nii Eesti, kui nõukogude walitſuſele Moskwa — aga kõik tagajärjeta. Muud nõu ei jäänud enam üle, kui keskkomitee ſaatis oma eſitajad Moskwasſe ja kui wõimalik, ſiis ka Tallinna. Kolmeliikmeline ſaatkond ſõitis Rostowiſt Doni ääreſt wälja ja jõudis peale 7-päewaliſt reiſu Moskwasſe. Siin leidis ſaatkond Kartau komiſjoni eeſt, kus ſaatkonnale igatepidi waſtu tuldi. Moskwaſt ſõitis hra Rahi Tallinna, kuna 1 ſaadikuteſt tagaſi ſõitis. Sõit Moskwaſt Peterburi keſtis 24 tundi, Peterburiſt Jamburini 6 tundi. Kuni Moskwani wõis jaamades weel toiduaineid osta ſaada, kuna aga Peterburi poolt ainult wahetamiſe teel midagi ſaada wõis.

Tallinnaſſe jõudes tahab hra Rahi walitſuſe ees lõuna-ida Wenemaa ſoowi awaldada, et ſinna Eesti eſitaja ſaadetakſe ehk wähemalt ſealſele komiteele ſellekohaſed wolituſed antakſe. Muidu on raske Eesti kodanikkude huwiſid kaitsta, olgugi et nõukogude wõimud koha peal igatepidi waſtutulelikud eestlastele on.

Elukallidus on Lõuna-Wenemaal umr. Leiwa naelaſt makſetakſe 20—30 rubla, liha naelaſt 120 rubla, Doni kala hind kõigub 10—30 rubla wahel, wõi naelaſt nõutakſe 400—500 rubla. Seapekk 250—300 rubla.

Liikumiſel on nõukogude rahad, Doni rahad ja wabatahtliſe armee rahad, mis oma hinna pooleſt ühewäärilised on. Tſaari raha on õige harwa näha.

Eestlaste palawam ſoow ſiin ringkonnas on kodumaale pääſeda, kui wähegi ſelleks wõimaluſi leidub. E. T.

—ooo—

Kureſaar kui ſuwituslinn.

Jälle õitſewad toomingad. Sirelite õienupud on puhkemas. Ja üle wee ja maa käib ſoe kewade tuul ja päikeſt on ajuti arutu külluſ.

Ei tea, kuidas mujal, aga Tallinn tundub niiſuguſel ajal wähe kaugena ja igawana, nagu mõni wana inimene noorte pidul, kuhu ta kaaſa toonud oma tüütawa elutarkuſe, möödupidamiſe, igapäiſed jutud igapäisteſt muredeſt. Poliitika ja äri keſet lõhnawaid toomehelbeid, äri ja poliitika ſegi ööpikulaulu ja kewadiſe äikeſega — ſiin ſegab üks teiſt ja puhtaſt kewade- ja ſuwerõõmuſt ei ole juttugi.

Kes ſeda tahab maitſeda mingu, kui wõib, ſiit ära. Mida kaugemale, ſeda parem. Ja minu arwates wõib ta ennaſt õnnelikuks lugeda, kui Saaremaa lõunaranda pääſeb, olgu ka ainult ühekski kuuks.

Kureſaarde.

*

Kureſaar on meie wäikelinnadeſt kõige puhtam, kõige haljam, kõige kaugem ja kätteſaamatum.

Kujutage ette kuſagil ſiniſ mere rannal määratu ſuurt aeda täis õitſewaid õuna-, pirni- ja ploomipuid, ſireli-, jasmini ja Jumal teab weel misſuguſeid põõſaid. Kujutage ette, et ſelles aias on ſiin ja ſeal, paiguti tihedamalt, paiguti õredamalt, wäikſed majad, enamiste punaste katustega, enamiste ühekordſed, enamiste nägusad omas lihtſuſes wõi iluſad-olla tahtmiſes, uppunud lopſakaſſe lehestikku, uppunud õielõhnade merde.

Niiſugune on Kureſaar praegu.

Kes Haapſalus käinud ja ſelleſt waimustatud, ſee teadku, Kureſaarel on kõik Haapſalu head omaduſed kuhjaga ja puuduwad enamiste kõik ta halbtuſed.

Näituſeks tolm, ſuurlinna lähedus, ajalooliſed waremed, laiarööpaline raudtee, tühi turg, tallinnlik elukallidus.

Uulitſad on enamiste kiwiga prügitud. Kus aga ſee unustatud teha, ſeal muſtab muld wõi haljendab pehme muru, nagu näit. Aia uulitſal. Niiſuguſel uulitſal pilwes ilmaga wõi pilwes peaga õige põhjalikult komistada ei ole mingi õnnetus, waid õnn.

Poſt tuleb mannermaalt harilikult paar korda nädalas ja toob mõne wana lehe, mida mõtet ei ole lugeda. Nii kostab ſuurpoliitika wõitluskära ſiia maailma äärele ainult õige tumedalt, nagu maanteel ſõitwa wankri mürin üksikuſſe metſatalusſe. Kes ſeal ſõidab ja kuhu ſõidetakſe, ſelle kohta uudishimulikuks ſaada ei tule meeldegi. Kahtlemata on niiſuguſel metſawaikuſel palju halbu külgi, kuid ſuwitamiſeks ja puhkamiſeks on ta ainult hea. Siin ununewad ühe päewaga aſutaw kogu, kütte- ja muud kriiſiſed, wäliswaluuta tõus ja langemine, ja iſegi wana Kingiſſepa panſionis ei tule ſuwitajale meelde, et peremehe poeg Tallinnas kõike oma annet ja oſawuſt pingutab ſelle põlema ſüütamiſeks ja õhkulaſkmiſeks, mida Eesti iſeſeiswuſeks ja parema tulewiku lootusteks nimetatakſe.

Kuid peale ühenduſe puuduſe wäliſilmaga on muidki põhjuſi, miks ſiin nii rahulik tundub. Juba elanikkude arwu wäikſus — napilt üle 4000 hinge wõrdlemiſi ſuure ulatuſega territooriumil — mõjub rahustawalt. Sagedasti leiate endid päiſipäewa ajal ilmükſinda uulitſal. Kuſagil teiſel uulitſal kõnnib, wõib olla, keegi teine. Teie närwid ſaawad puhata, te ei tarwitſe põnewalt walwel olla, et automobiil wõi mototſiklet teiſt üle ei ſõidaks, ruttaw kaaskodanik teie kanda ei tallaks. Seſt autoſid ja mootorrattaid ei ole ja kaaskodanikul on lahe ruum möödaminekuks ning puudub rutt.

Linnal puudus uhke, ſilmatorkaw ilu, iſeäranis mis ehitusteſſe puutub. Ainus wäljapaistwam hoone on wana piiskopi loſs, kuid ſee on ſelle eeſt ka täieſti terwe, wõib olla, niiſama, nagu ſiis, kui piiskop temas weel elas. Waremete romantikerid ei leia Kureſaares midagi — peale Wildenbergi nahawabriku ruſude, ainus mälestusmärk, mida waadates kureſaarlaſed Wene ſoldatid tänumeelel meelde tuletawad. Seſt poleks nad ſakslaste eeſt lipates ſeda maha põletanud, oleks Kureſaare kui terwisparanduskoha kuulſuſel weel tänapäew nahapargi lehk juures.

Loſſi ja ſelle ümbruſt nimetatakſe, ei tea mikspäraſt, „linnapeaks". Wõõraſt wõib niiſugune nimetus eſialgul ekſitada, kureſaarlaſt ennaſt aga ſugugi. Sellepäraſt wõinud üks kohalik leht mõni aasta tagaſi täie rahuga nõnda, et „linnapea" taga üks auk täis aetaks ja kinni topitaks, ſeſt et ta halwaſti lehkawat — päriſelanikkudeſt ei tulnud kellelgi mõtteſſe, et ſee nõudmine tolleaegſe linnapea parun N. ſeedimiſes mingiſuguſt erakordiſt riket lubaks oletada.

„Linnapea" külge kuulub wäike warjurikas park, ringi ümber „linnapea" käib kaunis puiestee, jatkuw pikaks ja meeldiwaks jalutuskäiguks. Puiestee weerel on ſiin ja ſeal pingid (mitte juſt mõnuſad), milledel wõib istuda ja pilku merele puhkama ſaata. Kureſaarlaſel on ſiin istudes ja ſinawat lagedat ſilmitſedes tundmus, nagu waataks ta ſurnuaiale. Paljud ta tuttawateſt, wäga ſagedasti ka omasteſt on mõnel iluſal päikſepaisteſel päewal pinewil purjede all ja heal tujul ſellele weele liuglenud, et ei iialgi enam tagaſi tulla. Wanu ja noori, wilumata poiſikeſi ja ookeani tormides karastunud merimehi on ſee weſi ſiin ja ſeal pool Laia madalat neelanud ja keegi ei tea kunagi, kelle kätte nüüd jälle kord tuleb.

Kaugemal eespool paistab Abroka ſaar oma tumeda metſaga, paremat kätt üle waikſe lahe, neeme rannal, Loode mets. Sellele neemele lootſikuga ſõuda wõi jala minna on üks kaunimateſt lõbudeſt, mida Kureſaares olemine wõimaldab. Keſet kuuma ſuwe päewa, kui ainult meſilaste ühetooniline ſumin waikuſt ſegab, ſumedatel õhtutel, kui loojenew päike üle uinuwa wee tõmbab ſärawa tee, wõib ſiin tukkuwate tammede ja kaskede all istudes, wana mahajäetud ſillani jalutades wõi lähedas kohwikus wõltſimata piima rüübates üllatawale tõetundele tulla, et hea-olemiſeks õieti kuigi palju waja ei ole: ainult õnnelik kombinatſioon mõneſt lihtſaſt, kätteſaadawaſt asjakeſeſt.

Kuid kes teiſiti ei ſaa, ſee wõib Loode metſa ka raudteel ſõita. Kui hiljuti Kureſaares käiſin, oli tee ehitus linnaſt kuni Suure laheni käſil. See on kitſarööpaline tee kõige kitſamas mõttes ja mitte ainuke Saaremaal. Kõige pealt tutwuneb wõõras niiſuguſega Roomaſaare ſadamaſt linna ſõites, kuid ta wõib temaga kaks korda nädalas ka pikema teekonna teha, wiſt Oriſaare poole. Seal lõppeda rööpad päris ootamata kuſagil metſas. Ja reiſija wõiwat puu alla istuda ja järele mõtelda nii palju kui tahab, ilma otſuſele jõudmata, miks teedeministeerium tarwilikuks ei arwa rööpaid walmisolewal tammil weel 14 wersta kuni Oriſaareni jatkata. Nüüd ikka nagu oleks raudtee, aga ei ole ka, kuna ta Oriſaareni ulatades ſelle kohta mingit kahtluſt ei jätaks, Saaremaad ühenduſe mõttes ühekorraga kultuurimaade hulka tõstes. Kuigi mitte juſt täieſti, ſeſt ſeniste ettekujutuste järele kõlbaks nii [illegible]lemata kitſas raudtee parem küll ühendusabinõuks maa ja taewa, kui maa ja maa wahel. Üleüldſe on ſee teeke natuke naljakas ja kõneldakſe taſt ſellele waſtawalt ka naljakaid lugusid. Nii takistada liikumiſt temal õige tunduwalt Saaremaal iſeäranis kindlalt makſew eraomanduſe põhimõte, mille päraſt ſealſetel teedel ſõites ühtelugu tuleb wankrilt maha kolida, et wärawaid awada, mis üht eraomanduſt teiſeſt lahutawad. No ja niiſamaſuguste wärawate ees ſaada wäga ſagedasti ka rong peatada kuni konduktor tee awab. Mõistagi, et ſäherdustel asjaoludel peadpööritawaſt ſõidukiiruſeſt juttugi olla ei ſaa. Kuid taſaſele ſõidule manitſewad muudki tingimiſed, näit. tee kitſus, mispäraſt pöörane kihutamine (ütleme: paarkümmend wersta tunnis), mida mõni rongijuht wahete wahel pikematel wärawate wahedel riskeerib, tawaliſelt kui mitte juſt haleda, ſiis wähemalt halenaljaka katastroofiga lõppeda. Käesolewal kewadel oli niiſugune äpardus „Ameerika abi" eſitajaga juhtunud, kui ta Saaremaal ametireiſul käis. Talle oli päris ameerikalikku kiiruſt tahetud näidata ja tagajärjeks olnud muidugi mudaſed püksid niihästi külaliſel kui ſaatjatel. Peale kauba hirmus waewanägemine, et rongi kraawiſt jälle rööbastele upitada.

Kuid ſee kõik ei puutu õiguſe pooleſt ſuwitajaſſe. Wiimaſele on raudtee-miſere juſt nahka mööda, ſeſt ſee tähendab eraldamiſt wäliſilmaſt ja ſügawat, ſegamata rahu.

Tänawu ſuwel ähwardab lugu nii minna, et ſeda rahu iſegi harilik ſuwituslinna muuſika ſegama ei ſaa. Sõda pillas Kureſaare alaliſe orkestri laiali, uut aga on praegu, kus muuſikandid wähemalt miniſtri palkaſid nõuawad, raske kokku ſaada. Seda enam, et Kureſaare linnawalitſuſe traditſiooniliste wooruste ſeas äärmine ettewaatlikkus kulude tegemiſes mitte wiimaſel paigal ei ſeiſa.

Kuid ſee on ka ainus puudus. Selleſt ja natuke kalliwõitu kortriteſt hoolimata jääb Kureſaar ikkagi paremaks ſuwituskohaks, mida haigetele ja terwetele kõige ſuurema ſüdamerahuga ſoowitada wõib. Mis eſimesteſſe puutub, ſiis tõendab neile ſeda iga arſt, kellele Suures lahes määratumal hulgal leiduwa terwismuda kooſſeis tuttaw, terwetele aga jatkub ſelleſt, kui eelkirjeldatud ilu- ja mõnuolude liſaks weel turuhindaſid puudutan. Leib (puhtaſt rukkiſt) makſis ſelle kuu keſkpaigas 3 marka, piima toop (ilma weeliſanduſeta) 2 marka, weiſeliha 5—6 marka, ſealiha 10 m., wõi 15 marka, muna paar 1 mark 60 p. — 2 marka, koogid 2 marka, ſilgud 15 marka ſada. Peale ſelle: peaaegu iga Kureſaare maja ümber on wiljapuu aed. Iſegi ſel juhtumiſel, kui tänawune ſaak läinud aastaſele kaugeltki ligi ei ſaaks, on ſuwitajal kõige maitſewamate ja ſahwtikamate õunte ja pirnide liigſöömiſe ſuhtes otſe hiilgawad wäljawaated.

Ainult ühe eeſt tuleb ſinnaſõitjaid hoiatada: ärgu lootku Kureſaare kaupluste peale. Peale Moskwa ja Peterburi ei ole ma kuſagil nii tühje riiulid näinud, kui neis. Iſegi paberoſſi ei olnud. „Äi meil ſeikeſt kaupa ole". Külma wärina ajab niiſugune waſtus parandamata ſuitſetajal üle keha ja kaunis linnake tundub ühekorraga mingiſuguſe Sahaliinina, kuſt eſimeſel wõimaluſel põgeneda tahaks.

Suitſetatakſe peaasjalikult „pinutaguſt", millel lõhn ja maik, nagu oleks ta kunagi Wildenbergi nahawabrikus pargitud.

Kõige parem oſa Kureſaareſt on Kureſaare inimeſed. Olen elanud ſelles linnakeſes toſina aastate eeſt, wahepeal on ſõjad ja rewolutſioonid igal pool inimeste ſüdametes koledat laastamistööd teinud, aga Kureſaares leidſin ikka weel ſelleſama perekondliku lahkuſe, ſelleſama ſüdamliku waſtutuleku omale ja wõõrale, mis teda ennemalt iſeloomustas. Needſamad lukutamata ukſed ja lukutamata ſüdamed, ſeeſama mahe ja waikne jutt, ſeeſama küllus anekdootideſt, mis natuke Fritz Reuterit meelde tuletawad ja tõepooleſt anekdoodid ei olegi, waid tõſine Saaremaa elu.

*

Saaremaa ja Kureſaar on Eesti mannermaaſt paljudes asjades kaugele maha jäänud. Kuna meie ſiin igapäew oma wana eluhoonet palawikuliſe kiiruſega purustame ja peaaegu juba ſunnitud oleme lageda taewa all elama — hingeliſelt ja aineliſelt, edeneb ſeal üleminuku protſeſs 1914. aastaſt 1920. aastaſſe palju pikaldaſemalt, iſeäranis linnas. Ja ſellepäraſt on ſegi endiſe halwaga palju ka endiſt head alale jäänud, milleſt meil enam jälgegi ei nähta.

Sellepäraſt tundub ſee ſaar oma waikſe linnakeſega eemalttulejale nagu tükk minewikku, iluſat minewikku. P. O.

—ooo—

Aſutaw kogu.

Koosolek 28. mail.

Koosolek algab kell 5.40 min. Juhatab Rei, päraſt Seljamaa.

Komiſjonide täiendawad walimiſed.

Maaliidu rühma liige Uluots on põhiſeaduſe ja korterikomiſjoniſt wälja aſtunud. Tema aſemele waliti korterikomiſjoni Hünerſon ja põhiſeaduſe komiſjoni Teemant.

Põhiſeadus 1. lugemiſel.

Üleüldiſed arutuſed põhiſeaduſe üle, mis eelmiſel koosolekul pooleli jäid, algawad uueſti.

Akl. Aſti kõne.

Komiſjoni poolt wäljatöötatud põhiſeaduſe eelnõus wõime igatahes konſtateerida, et ſeal ainſeks on wõetud puhtakujuline rahwawalitſus ja ſee õieti ongi kõige wäärtuslikum. Selle ſeaduſe eelnõu tahab juba § 1 Eeſti riigi korda äramäärata ja § 27 öeldakſe ſeda weel ſelgema ſõnaga ja nimelt: „riigi wõimu kõrgemaks teoſtajaks on Eeſti rahwas iſe oma hääleõiguſega kodanikkude näol.“ Terwe ſeaduſe eelnõu on ülesehitatud ſellel aluſel. Seaduſeandlus peab minema nendes ſihtjoontes, mida põhiſeadus kätenäitab ja kõik riikliſed aſutuſed ſaawad töötama nendes raamides, mida põhiſeadus üles on ſeadnud, kuna aga põhiſeaduſt enneſt muuta wõib ainult rahwahääletamiſe teel. Tähendab, et rahwa tahtmine on ſelles mõttes kaitſtud, et põhiſeadus kaitſtud on. Mõnede kõnelejate poolt on kahtluſe alla ſeatud peatükk, mis räägib kodanikkude põhiõiguſteſt. On ſelle peale tähelepanekut juhitud, et paljud nendeſt §-ideſt, mis ſeadus eneſes mahutab, kannawad puhtdeklaratiiwliſt laadi. Sellepäraſt küſitakſe, kas makſab neid ſel määral ſinna jätta. Selle kohta wõiks ütelda, wabaduſte deklareerimine on ſiiski tähtis ſes mõttes, et riik tunniſtab kodanikkudel ſelle õiguſe olewat ja et ſeda õiguſt wõib piirata ainult ſeaduſes ettenähtud wiiſil.

Eelnõu arutamiſe juures oli walitſuſe moodustamiſe küſimus üks kõige raskemateſt. Lõppude lõpuks leiti ometi, et riigi walitſus waſtutama peaks riigi ſeaduſeandliſe aſutuſe ees.

Komiſjon peatas põhimõtte juures, et riigi walitſus walitaw on ſeaduſeandliſe koja poolt, kuna ta otſekoheſes [illegible] ſeiſab. [illegible] tihedamas kontaktis töötab ja alaliſes läbikäimiſes omawaheliſte huwide ſuhtes ſeiſab. Alguſes waieldi ſelle ſeiſukoha waſta õige rohkeſti. Wõis arwata, et a. kogus ſee oſa põhiſeaduſe eelnõus kõige rohkem waieluſi tekitab, kuid eilaſeid läbirääkimiſi kuulates tuleb küll rahuldusega konſtateerida, et nähtawaſti püütakſe ſealpool ka kus eſialgu preſidendi inſtituudi loomiſt tingimata tarwilikuks tunniſtati, teiſe poole wäideteſt aruſaada ja ſelle tõttu ſee küſimus ei kutſunud ſugugi waieluſi wälja. Kui teda puudutati, ſiis otſekui mööda minnes. Meie, igatahes, ütleme, et käesolewa ſeaduſe eelnõu, kui üks küpſemateſt, mille kallal a. k. komiſjon tööd on teinud a. k. poolt waſtu wõetakſe ja et ſee põhiſeadus Eeſti riigile tulewikus kahtlemata wäga kaſulik olema ſaab.

Akl. Ernitſa kõne.

Et põhiſeaduſe eelnõu kokkuleppe teel on ſündinud, on loomulik, et ſelle waſtu enamuſe poolt waſtuwaieluſi ei tule. Siin on ka ſuurem oſa Eeſti proletariaadiſt oſa wõtnud. Seda näitawad minewakordſed walimiſed. Ei ſaa kunagi kõiki rahuldada. Küſimus on ainult ſelles, kas walitſeb enamus wõi wähemus. On ju loomulik, et enamus walitſeb. Sellega, et ſotſiaalne rewolutſioon tuleb ja praegu walitſewa korra ümber lükkab, wõib nõus olla, kuid küſimus on, kas ſelleks on tarwis nõukoguſi luua, et demokraatliſele korrale üht ſiiu anda. (Wahelhüüe: „Rewolutſioon ei tule.“ Teie ſurete enne ära.“ Naer). Meie arwates tuleb ſotſiaalne rewolutſioon ſiis, kui ſotſialiſtid enamuſe ſaawad ja ſiis on ſee loomulik. Siis annawad ſellele alla kõik, ſeſt enamuſe tahtmine on makſew.

Praegu on ſee weel wara, mis Hans Kruus makſma tahab panna, meid on weel liiga wähe.

Ei ſaa mitte Hans Kruuſi ſeiſukohale aſuda. Mina olen ka ſel ſeiſukohal, et teine rewolutſioon tuleb, nimelt ſelles mõttes, et meil kunagi keeluſeadus makſma pannakſe. Et ſee ſeadus põhiſeaduſeſſe ſaaks ülesſwõetud, paneme meie ta 2. lugemiſele ette.

Akl. Kochi kõne.

Sakslaſte eſitaja Koch puudutab oma kõnes omanduſeõiguſt ja wähemusrahwuſte õiguſi, näidates, nagu ei oleks need põhiſeaduſe eelnõus küllalt kindlustatud.

Akl. Lui Oleski kõne.

Teadaandes, et töörahwa rühm ſelle ſeaduſe 2. lugemiſele ülemineku poolt hääletama ſaab, luban eneſele teie tähelpanu natukene kinni pidada paari küſimuſe puhul. See põhiſeadus on wäljatöötatud ühte ſeiſukohta järjekindlalt läbiwiies. See ſeiſukoht on: rahwas ja riik on üks. See ſeiſukoht on iſeeneſeſt uus. Siiamaale, kus meie riike ja rahwaid tunneme, oleme meie ikka ſellega harjunud, et riigi walitſuſe ja rahwa eneſe wahel wahet teeme. Riigiwalitſus oleks nagu kohuſtatud rahwa hea käekäigu eeſt paremini hoolitſema, kui teeks ſeda rahwas iſe. Meie põhiſeadus ſarnaſt ſeiſukohta ei tunniſta. Meie riik on rahwa eneſe loodud, rahwas iſe on näidanud, et tema aſju ajada wõib ja ſuudab. Sellelt ſeiſukohalt on ſiis meie põhiſeadus wälja läinud ja ſeda ſeiſukohta ka järjekindlalt kinniwidanud. Muidugi otſekoheſt demokraatiat, mis miljoniteſſe puutuks, otſekohe teoſtada ei ſaa; ſeſt rahwa eſitus ei ſaa riigiwalitſemiſe tööd teha, waid peab ſelle töö täideſaatwa organi — walitſuſekanda andma, mis rahwa eſitus iſe loob. Kaugemale minna ei ole mingiſuguſt põhjuſt, ei ole mingiſuguſt organi enam olemas, mis ſüſtemaatiliſelt ſeda walitſuſt weel kroonima peaks, nagu ſee teiſtes riikides tuntud on kas kuninga, würſti, keiſri ehk preſidendi nime all.

Teine küſimus, mida ma puudutada tahakſin, on põhiſeaduſe 2 peatükk, mis kõneleb Eeſti kodanikkude põhiõiguſteſt ja kohuſtuſteſt. See peatükk on mitme kõneleja poolt waſtuwaieluſt leidnud, kuid need waſtuwaieluſed pole mitte põhjendatud. Liig ükſikaſjaliſeks ei ole põhiſeaduſe komiſjon ſiin mitte minna ſaanud, ta on wõinud ainult fikſeerida üleüldiſeid demokraatliſi rahwa tarwiduſtele waſtawaid nõudeid.

Meie põhiſeaduſes on wähemus-rahwaſtele laialiſed autonoomſed piirid antud, juba ſellega, et omawalitſuſtele laialdaſed wõimupiirid on antud, mis rahwa huwide waſtawalt läbiwiimiſeks kohtade peal tingimata tarwiline. Meie riigi piirides ei ſaa wähemus-rahwaid nende iſeſeiſwas talituſes ja omawalitſuſe tarwilikkudes ettewõtetes keegi takiſtama. Meil ei olegi ſarnaſeid rahwaid riikliſes mõttes, kes enam ehk wähem rahwa ükſuſeks oleksid. Nad ei ſaagi kuſagil omawalitſuſes enamuſes olla, ka iſegi wähemuſt pole kuskil olemas.

K. Pätſi kõne.

See põhiſeaduſe eelnõu on kõige kauem teiſteſt eelnõudeſt mis komiſjonis tööſtamiſel olnud. Teda on mitu korda ümbertöötatud, kõik parteide eſitajad on oma ſeiſukohta awaldanud, nii et nüüd päraſt ſeda pikka ja head tööd, mida peab tunniſtama, uueſti oma ſeiſukohta ſelgitama hakata, oleks ilmaaegne aja raiskamine. Kui ſiin põhiſeaduſe eelnõus mõndagi on, mille pooleſt ehk lahku lähewad meie waated, ſiis leidub ſiin ſiiski üleüldiſelt wäga palju, mis waſtuwõetaw on. Kui ma ſiin täna ſõna wõtnud olen, ſiis ainult ſellepäraſt, et mõne aſja peale weel iſeäraliſt tähelepanemiſt juhtida.

Peatükk, mis Eeſti kodanikkude põhiõiguſteſt ja kohuſtuſteſt räägib, on ſundinud kõiki kõnelejaid ſõna wõtma. Meie leiame, et iga põhiſeadus on kõige pealt riigi kõrgema, rippumata, lahutamata, ja piiramata wõimu piiramine. Aſutaw kogu, kui tema oma ühe tähtſama ülesande täidab, Eeſti wabariigile põhiſeaduſe annab, piirab ta ſellega rahwa abſoluutſet wõimu, mis temale rahwa wolituſel kätte on antud. Kõik põhiſeaduſed, olgu nemad misſuguſes riigis tahes, wõtawad teatawad wabaduſe garantiid ſiſſe. Need wabaduſe garantiid ei paku mitte igakord objektiiw õiguſeid juriidiliſes mõttes, nad ei ole mitte niiſuguſed, mille peale põhiſeaduſes iga kodanik wõib ütelda, et minul on niiſugune õigus ja wõib ſeda riigikohtutes kaitſta laſta, — nendeſt tekib aga ſagedaſti koguni teine ſeiſukord wälja, awalik intereſs iga kodaniku.

Kõneleja peatab weel kodukoha õiguſe ja wähemus-rahwaſte autonoomia juures, näidates, et neid eelnõus tarwiliſelt ei kindluſtata.

Akl. Koch

protesteerib Oleski wäidete waſta, nagu läheks wähemusrahwuſed oma nõudmiſtes kaugele.

Akl. Põhli kõne.

Rootslaſte eſitaja Põhl ütleb:

Ettepandud põhiſeaduſe kawa ei paku meile midagi ſeda, mida meie näha tahakſime ja nimelt ſeda, et meile antakſe garantii ſelleks, et meie oma kultuuri kultuurrahwa piirides iſe wõitſime arendada ja iſe oma aſju kultuura alal ajada. Ma mõtlen ſelles aſjas weel 2 lugemiſel ettepanekuid teha ja julgen kindlaſti loota, et h-rad rahwaſaadikud, kes iſe tunda ſaanud on, mis tähendab wõõras olla omas majas, meie ſoowideſt aru ſaawad ja neid paranduſi, mis meie põhiſeaduſes tegema peame, kas waſtu wõtawad.

Akl. Leesmenti kõne.

Mina pean oma rühma (kriſtlik-rahwaerak.) nimel ſeletama, et ſee ettepandud põhiſeadus üleüldiſtes joontes meid enam-wähem rahuldab. Ükſikaſjaliſelt oleks ühte ja teiſt ette tuua. Uſuliſed küſimuſed on minu rühmale wäga huwitawad, kuid nende juures ei taha ma peatada, a. k. on nende kohta hiljuti ſelge otſuſe teinud ja kõneleda ſelleſt on ajaraiskamine. Need küſimuſed ſaawad edeſpidi tulewaſes ſeaduſeandliſes kogus ära otſuſtatud. Teine küſimus oleks riigi kõrgema wõimu eſitaja küſimus. Rühma nimel teatan, et meie preſidenti tarwilikuks peame. Siis on weel üks küſimus: õigus wolikogu walimiſteſt oſa wõtta ja ennaſt walida laſta. Hääleõiguſliſeks ning wolikoguſſe walitud wõib ſaada igaüks kes 20 a. wana. Walimiſteſt oſawõtmiſe waſtu ei ole minul midagi ütelda, aga et 20 a. noorukene wolikoguſſe wõib walitud ſaada, ſelle waſtu oleme meie igatahes.

Akl. Weſtholmi kõne.

Rahwaerakond leiab, et põhiſeadus ſiis hea on, kui ta reaaljõudude wahekordi, mis teatud riigis teatud ajal walitſewad, täieliſult ja objektiiwſelt waſtu peegeldab, et põhiſeadus ſiis hea on, kui ta mitte kunſtlikult teatawa momendi huwides ei ole loodud, ja et käesolewa põhiſeaduſe eelnõu neile nõuetele teatud piiril waſtab. Seepäraſt hääletab ta ſelle eelnõu 1. lugemiſel waſtuwõtmiſe poolt. Ühtlaſi teatab tema, et rahwaerakond eelnõuga ſel kujul, nagu ta ſiin on ette toodud, mitte igal kohal nõus ei ole ja teeb teiſe lugemiſe juures tarwiliſi paranduſi.

Akl. Kurs-Oleski kõne.

Naiſterahwana pean ſelle poolt rääkima et ſee tähtis eelnõu ſaaks 1. lugemiſel waſtu wõetud. Meie rewolutſioon tõi meile ſuure kingituſe: 1-ſt korda walimiſtele minna. Pean ütlema, et põhiſeaduſe kokkuſeadmiſel ühtki häält kuuldawale ei tulnud, kes oleks julgenud meilt neid õiguſi wõtta. Meie ſotſialiſtide partei eſitajad on kõnelenud tööliſte rõhutud klaſſiſt üleüldiſelt. Mina tahaks ſelleſt rõhutud klaſſiſt weel ühe kõige rõhutuma oſa wälja wõtta ja nimelt naiſtööline haritlane, kes iſe oma jõuga ülespidamiſt teenib. Tema wõib ſelle õiguſe abil awalikuſt eluſt oſa wõtta ja kaaſa mõjuda, et niiſugune kord wõimaluſe annab häid ſeaduſi luua ja oma elu paranemiſt lahendada.

Wäga tarwilik on, et demokraatliſes riigis meie naiſed awalikuſt eluſt oſa wõtame. Ei wõi olla awalikka eesõiguſi ja waheõiguſi, mis olenewad ſooſt.

Akl. L. Oleſk.

Lugupeetud a. kogu liige Bock arwas heaks minu ſeletuſt ſiin lubamatuks tunniſtada. Hra Bock'il ei wõi aga teadmata olla, et Rootſi kodaniku ſeiſuſeſt mingiſugune üleskutſe wälja läks, mis teatawat iſeſeiſwuſt nõudis. See läks igaſt leheſt läbi. Kui hra Bock nõuab niiſuguſt kultuur autonoomiat, et riikliſi makſuſi lubatakſe ſiſſe wõtta oma liigete käeſt, ſiis on ſee teatawas mõttes — riik riigi ſees. Mina olen tema nõudmiſi interpreteerin., ei ole aga ſelleſt mingiſuguſt kriminaal aſja teinud. Meie oleme ſakslaſte kultuuriliſte püüete poolt ja tunneme neile kaaſa, kuid nemad ei pea mitte niiſuguſeid mõtteid eneſtele lubama, nagu mõnes kohas on, kus Sakſa rüütelkond oma waranduſt Sakſa wähemusrahwaſtele lubab.

Akl. Sorokin

toob wenelaſte eſitajana arwamiſi kuuldawale, et eelnõu wähemusrahwaſtele liiga wähe õiguſi annab.

Akl. O. Strandmanni kõne.

Tööerakonna nimel on mulle kohuſeks tehtud oma erakonna ſeiſukohta ſelle ſeaduſe kohta awaldada. Ma näen, et täna on küſimus wähemus-rahwaſte õiguſte kohta õige terawalt päewakorral olnud. Nii kaua, kui rahwuſi on, kes wähemuſes on, niikaua on ka loomulik, et nemad kõigi abinõudega oma õiguſte eeſt ſeiſawad.

Wähemus-rahwaſtele on kõikidel aladel wabaduſed antud, nende iſeſeiſwus on täieſti kindluſtatud, nende keelele antakſe õiguſeid, mille lähemat äramääramiſt ſellekohane eriſeadus teoſtab. Et wõimalik ei ole olnud peenuſteni kõiki ükſikaſju ette ära näha, ſee on loomulikult päris wõimata. Meil on riigi walitſemiſewiiſi, peaaſjalikult preſidendi küſimuſe juures, kõikſugu juriidiliſi rehkenduſi, ſeſt igatahes on ſee, mida meie praegu ſel alal loonud oleme, uudis, mida ſeni weel olnud ei ole.

Meie leiame, et wabariigi walitſus peab moodustatud ſaama parlamendi poolt ja parlament wõib teda ametiſſe panna ja ametiſt tagandada, kui parlament leiab, et walitſus küllalt otſtarbekohaſelt ei talita, ſiis awaldab ta terwele walitſuſele ehk mõnele tema ükſikule liikmele umbuſaldust, mille tagajärjel, kas walitſus ehk mõni liige ſelleſt ameti maha panema peab. Nõnda wiiſi wõib parlament täna kogu walitſuſele ehk ükſikule tema liikmele öelda: Mine ſina minema ja uueſti walituge wõib ta õige pea ſedaſama teha. See on nimelt ſelle moodustuſe loogiline ja otſekohene järeldus. Kui aga meil teine § on ſiſſe jäetud, kus on öeldud, et walitſuſel peab parlamendi uſaldus olema, mille põhjal, nagu juba öeldud walitſuſt ja walitſuſe liikmeid ametiſt tagandada wõib, ſiis pean ma küll ütlema, et ſee üleliigne paiſtab olema. See parlamentarismus, mis meie makſma panna tahame, teda tuleb juriidiliſelt kontroleerida. Herra Kruus ütleb, et tema tahab ka demokraatliſt walitſuſt, kuid ta mõiſtab demokraatia all hoopis midagi teiſt, kui meie ſeda hariliſult mõtleme. Raske on ütelda, misſugune walitſuſe wiis kõige õigem on: iga inimene elab teatawas ajajärgus, tema tunneb ainult minewikku, tunneb olewikku, aga misſuguſed mõtted meie tulewiku elu wõib omandada, ſeda ei tea meiſt keegi kindlaſti ette ütelda. Kui meie põhiſeaduſe komiſjoni liikmed oleme aſunud ſeiſukohale, et praeguſe aja poliitiline mõte nõuab ſeda demokraatiat, mis a. kogu projekti aluſeks on wõtnud, nõuab niiſuguſt demokraatliſt walitſuſt, kus rahwa enamus otſuſt annab, — ſiis oleme meie teinud ſeda ſellepäraſt, et ſee on mõte, mis praegu ſel ajal terwes maailmas poolehoidmiſt on leidnud. See mõte, mida herra Kruus ſoowitas, meie ſeda omale eeskujuks wõtta ei ſaa, ſellepäraſt, et ainult oſa rahwaſt ſelleſt oſa wõtab.

Kui tullaks tõendama, et praegune walitſus meil on rohkem ſakſtele meeldiw walitſus, kui tööliſte walitſus, ſiis pean ma ütlema, kui oleks Sakſa mõiſnikkude klaſs ſõja ajal organiſeerinud niiſuguſeid koosolekuid, nagu ſiin organiſeeriti minewal ſuwel, kui oleks niiſuguſeid tahtmiſi awalikuks tulnud, mis oleks meie riiki halwanud, mee raudteed ſeiſma tahtnud panna, meie ſõjapidamiſt peelanud, — ma arwan, mu herrad, et ſiis ſee kiht oleks täieliſult wälja puiſtatud, temaſt ei oleks midagi järele jäänud. (J. Kärner: Aga mis nad wäljamaal tegid.) Ma tahtſin juſt ütelda, herra J. Kärner, et kui meie praegu elame, ſiiski ei loe meie mitte inimeſe mõtteid ſenini, kui need tegewuſes ei ole awaldatud, meie ei ſaa inimeſte ſiſſe näha. (Kärner: 102 ſaadeti juſt mõtete päraſt wälja.) Nad ei ſaadetud mitte mõtete päraſt, waid nende kawatſuſte päraſt. (J. Kärner: Need on ometigi mõtted). Need ei ole mõtted, milles neid ſüüdiſtati ehk küll mingiſuguſi tegelikka tagajärgi ei olnud, kuid olid kawatſuſed ja ettewõtted.

Pean ütlema, et meil mõtete päraſt mitte teoks ei ole ſaanud, kedagi ſiiamaani ei ole trahwitud. Kui meil põhjuſt on öelda, et meie Sakſa ſooſt kodanikud meile mitte ei ſümpatiſeeri, ſiis minu arwates on igalühel õigus teatawal arwamiſel olla. Niikaua, kui nendeſt ükſikuteſt mõteteſt midagi awalikuks ei ole ſaanud, niikaua kui mingiſuguſi kawatſuſi näha ei ole, niikaua ei ole ühelgi riigil õiguſt oma kariſtawat kätt wälja ſirutada. Inimeſi ſellepäraſt, et nemad riigile ehk hädaohtlikuks wõikſid ſaada, trahwida, on täitſa wõimata. Ükski kohus neid ſüüaluſteks ei tunniſta ja ei ole ka mingiſuguſt wõimaluſt neid adminiſtratiwſel teel kariſtada. Meie ſümpaatiad ei ole mitte üheſuguſed, kuid riigi elu ei pea mitte ſümpaatia juhtima, waid õiguſetunne.

Eelnõu wõetakſe 1. lugemiſel waſtu.

Kõnelejate nimekiri läbi. Komiſjoni aruandja Anderkopp ſeletab ſiis weel ükſikute kõnelejate wäidetele waſtu, komiſjoni ſeiſukohti kaitſtes. Selle järele wõetakſe põhiſeaduſe eelnõu 1. lugemiſel waſtu ja otſuſtatakſe 2. lugemiſele üle minna.

Järgmine koosolek teiſipäewal 1. juunil kell 5 p. l.

UUED RAAMATUD:

Kettunen, L., profeſsor — Soome keele õperaamat. Mk. 60.—
Kewend, E. — Ilulugemise krestomatia. Mk. 60.—
Aljak, A. — Organiline keemia. Mk. 45.—
Tõllasepp, A. — Wanasõnad ilmadest. Mk. 30.—
Sepp, P. — Wene keele uue kirjawiisi reeglid ja alused. Mk. 12.—
Rüngel — Hobuseramtamise õpetus. Mk. 30.—
Jantes, N. — Autojuhi käsiraamat. Mk. 30.—
Böttner — Aiatöö ôperaamat. Mk. 40.—
Türnpuu, A. — Meestekoorid I wihk. Mk. 6.—
Gargantua — Lastejutt. Mk. 6.—
Sitska, J. — Üleüldine ajalugu II jagu. Keskaeg. Mk. 25.—

K.-Ü. „Rahwaülikool“, Tallinnas.

Wäljamaalt.

Lätimaalt.

Läti uue walitſuſe kokkuſeadmine.

Riias, 28. mail. Aſutawa kogu kuluaarides oldi eila arwamiſel, et uue kabineti kokkuſeadmine ikkagi Ulmaniſe hooleks jäetakſe. Kabineti kooſſeis ſelguda umbes nädala päraſt. Ei ole kahtluſt, et ſotſialdemokraadid uueſt kabinetiſt eemale jääwad. Eta.

Riias, 28. mail. „Segodnja“ kuulmiſt mööda olla poliitiliſtes ringkondades jutud liikumas, Inglismaa kawatſewat ühel ajal Poola ja nõukogude Wenemaa poole pöörda ultimatiiwſe nõudmiſega ſõjategewus kohe lõpetada. Kui nõukogude Wenemaa ſeda nõudmiſt waſtu ei wõta, toetab Inglismaa Poolat ſõjawaruſtuſega. Eta.

—ooo—

Tallinna tööliſte poolt wabariigi walitſuſele äraantud nõudmiſed.

Tänane „Sotſ.“ kirjutab:

Eila andſid Tallinna tööliſte organiſatſioonid wabariigi walitſuſele, töö- ja hoolekandeminiſtrile, teedeminiſtrile, kaubandus ja tööſtusminiſtrile kirja ära, kus nõutakſe elamiſemiinimumi makſmapanemiſt ja praeguſe päewapalga alammäära tõſtmiſt 153 m. 72,15 p. peale. Alammäär wõiks olla rahas ehk naturaas waruſtuſe näol. Waruſtus olgu korralik ja ained tarwitamiſeks kõlbulikud. Kui tarbeainete hinnad kerkiwad, ſiis tuleb ka päewapalga alammäära waſtawalt tõſta.

Et tarbeainete hindade tõuſu ära hoida, tuleb walitſuſel enam energiliſemaid abinõuſid tõuſu waſtu tarwituſele wõtta. Tööliſed omalt poolt lubawad walitſuſt ſelle juures kõige jõuga toetada, niiſama tulewad waſtu kõigite tööwiljakuſe tõſtmiſe püüetele.

Tehtagu tööliſtele elamine lahedaks, ſeſt kogemuſed on näidanud, et ſelle tagajärjel tööwiljakus märkſa tõuſeb.

Angeldamiſe ja liiakaſu wõtmiſe waſtu wõitlemiſeks wõetagu karmid ja hoolimata abinõud tarwituſele, ſelleks organiſeerides terwet rahwaſt.

Eraalgatuſele pandagu piir, ſeſt ſee on ainukene tööliſte wiletſuſte allikas ja hindade ülesſkruimiſe abinõu.

Tööſtus ja kaubandus wõetagu riigi kätte. Ainult ſel teel ſaab regaleerida ſiſſe- ja wäljawedu ning lahendada waluuta-küſimuſt, mille järelduſeks ka terwe elu protſeſſi lahendus on.

Eelolewate nõudmiſte peale ootawad tööliſed waſtuſt esmaspäewani, 31. maini kella 12 päewal. Kui waſtuſt ei anta, ſiis jätawad tööliſed omale tegewuſewabaduſe.

Nõudmiskirjale on alla kirjutanud: Tallinna ametiühiſuſed (3 allkirja), wabrikute ja tehaſte tööliſte wanemate nõukogude keſknõukogu (3 allkirja), raudteeliit (3 allkirja), poſti-telegr.-telefoni teenijate kutſeühiſus (2 allk.), meremeeſte liit (3 allk.).

Täna kell ½8 hom. kutſuti ſes aſjas ametiühiſuſte eſitajad peaminiſtri juure.

—ooo—

Sunduslikud määruſed proſtitutſiooni ja ſellega kaaſaskäiwate ſuguhaiguſtu waſtu wõitlemiſeks Tallinnas,

on „Riigi Teatajas“ nr. 75/76 wälja kuulutatud. Tema käib järgmiſelt:

§ 1. Iſikud, kelle korterites lõbunaiſterahwad aſuwad, on kohuſtatud ſelleſt linna kombluswalwekohale teatama.

§ 2. Lõbunaiſterahwad wõiwad ainult neis ruumides oma äri ajada, kus neile ſelleks kombluswalwekoha poolt luba antud.

§ 3. Korteri perenaine ei tohi ühtegi ſuhet awaldada üürniku wahekorra peale waſtuwõetawate meeswõõraſtega, ega ka ſelleſt omale kaſu püüda.

§ 4. Lõbunaiſterahwa äraſõidu kui ka elukoha muutmiſe korral peab korteri pidaja kombluswalwekohale ſelleſt 24 tunni jooksul teatama.

§ 5. Kõik proſtitutſiooniſt elutſewad naiſterahwad peawad walwekoha arſti poolt määratud päewadel walwekohas tarwiliſel järelwaatuſel käima.

Märkus: Haiguſe ehk muu takiſtawa juhtumiſe korral walwekohale ſelleſt 24 tunni jooksul teatatama.

§ 6. Kombluswalwekoha teenijatel on õigus kõigilt kahtlaſtelt naiſterahwaſtelt terwiſetunniſtuſt ja lähemaid teateid nende iſiku ja elukoha üle nõuda.

Märkus 1. Kahtlaſteks loetakſe ſeeſuguſeid naiſterahwaid, kelle peale terwishoiu-oſakonnale ehk kombluswalwekohale kaebtuſi on tulnud, ehk kes awalikkudes kohtades oma ülespidamiſega kõlbuſtunnet rikuwad.

Märkus 2. Nimetatud tunniſtuſi annab linna kombluswalwekoha arſt makſuta wälja. Terwishoiu-oſakonna loaga on ka eraarſtidel õigus ſeeſuguſeid tunniſtuſi wälja anda.

§ 7. Kui § 6 nimetatud kahtlaſel iſikul terwiſetunniſtuſt ette näidata ei ole, peab tema 24 tunni jooksul § 6. märkus 2. nimetatud arſtidelt nõutawa tunniſtuſe muretſema.

Märkus 1: Kui kombluswalwekoha teenija poolt eraarſti juure ſaadetud kahtlane iſik ſuguhaige on, peab arſt ſelleſt 24 tunni jooksul kombluswalwekohale teatama.

Märkus 2. Nimetatud korralduſe mõttes on ſuguhaiguſed järgmiſed: tripper, ſyphilis ja pehme ſhanker, ſelle peale waatamata, misſuguſes kehaoſas haigus ennaſt awaldab.

§ 8. Mees- ja naisſuguhaiged, kelledeſt haiguſe edaſilaotamiſt karta, wõiwad ſunduslikult rawitſetud ſaada, peaaſjalikult haigemajadeſſe paigutades.

§ 9. Kombluswalwekoha arſti loaga wõiwad § 6 nimetatud kahtlaſed naiſterahwad, kui nemad ſuguhaiged on, ennaſt ka nende eraarſtide juures rawitſeda, kellel ſelles terwishoiu-oſakonna luba, kuid peawad aegajalt rawitſeja arſti poolt kombluswalwekohale oma arſtimiſe kohta tõenduſi tooma.

§ 10. Iſikul, kes põeb ſuguhaiguſt külgehakkawas järgus, on teiſe iſikuga ſuguliſelt läbikäimine keelatud.

§ 11. Kui iſik, kes edaſilaotamiſe hädaohuga ühenduſes olewat ſuguhaiguſt põeb, arſtlikult läbi waadatakſe ehk rawitſetakſe, on arſt kohuſtatud haige tähelepanekut juhtima haiguſe laialilaotamiſe wõimaluſe, wiiſi kui ka § 10 peale.

§ 12. Lõbunaiſterahwaſte meeſtel ja armukeſtel on keelatud lõbunaiſterahwaſte kohta käiwate kombluswalwekoha korralduſte ellu wiimiſi takiſtada.

§ 13. Sunduslikku rawitſemiſe eeſt kõrwalepõiklemine, haigemajaſt omawoliliſelt lahkumine, ehk haigemajaſt koju lubamiſe korral õigeks ajaks mittetagaſiilmumine, kui ka kõik teiſed ſelle määruſe waſtu ekſimiſed, kariſtatakſe rahuk. n. § 29 põhjal.

§ 14. Käesolew ſunduslik määrus aſtub jõuſſe tema wäljakuulutamiſe päewaſt peale „Riigi Teatajas“.

—ooo—

Wäljamaalaſte paſſide wiſeerimiſeſt.

Siſeminiſtri poolt on määrus kinnitatud, mille järele kõigile maakonna- ja linnapolitſei walitſuſtele (wälja arwatud Tallinna linna ja Harju maakonna politſeiwalitſuſed) lubatakſe wäljamaalaſte paſſiſid wiſeerida. Tallinnas toimetab wäljamaalaſte paſſide wiſeerimiſt ſiſeminiſteeriumi paſſioſakond ja Tartu linnas ja maakonnas Tartu linna politſei.

Wiſeerimiſe kohta on järgmiſed juhtnöörid wälja töötatud:

Wiſeerimiſt toimetatakſe wabariigi walitſuſe määruſe põhjal 4. V. 20, mis „Riigi Teatajas“ nr. 71/72 on wälja kuulutatud, kusjuures wiſeerimiſel kui ka wiiſade pikenduſel ſellekohane märkus iſiku wäljamaapaſſi peale tehakſe. Peatuslubaſid wõiwad wäljamaalaſed ka kirjalikult politſei kaudu nõutada. Selleks on waja politſeiwalitſuſele ſiſſe anda wäljamaapaſs, 2 päewapilti ja täidetud küſimiſteleht. Politſei walitſuſe poolt ſaadetakſe need dokumendid edaſi ſiſeminiſteeriumi paſſioſakonda. Et aga wäljamaalane ſeks ajaks kuni peatusluba kohale jõuab, ilma dokumendita ei jääks, annab politſeiwalitſus oma poolt allkirja dokumentide waſtuwõtmiſe üle ja ſee täidab ſenikaua iſikutunniſtuſe aſet, kuni peatusluba ja paſs kohale jõuawad.

Peatusluba ſaab wäljamaalane ka politſei kaudu kätte, kusjuures ta ſellekohaſe makſu ära õiendab. K. R.

Wäljaandja Oſaühiſus „Teataja“.
Waſtutaw toimetaja: Ed. Hubel.
Sekweſtreeritud „Ühiſelu“ trükikoja trükk.

W. S. „Sport“.

„Estonia“ teatrisaalis pühap., 30. mail 1920. a.

Soome

naiste liikumis-kaswatus Liidu Soome osakonna wõimlejate

wõimlemine.

Juhatab wõimlemise õpetaja pr. Hilma Jaakanen. — Esinewad kõige paremad jõud, kes Antwerpeni Olympia mängudest osa wõtma saawad.

Algus kell 8 õhtul.

Pääsetähtede eelmüük teatrikassas laupäewal, 29. mail kella 3—7 p. l. ja pühapäewal, 30. mail kella 10—12 e. l. ja pärast lõunat kella 5 peale. — Piletite hinnad: 10, 15 ja 25 marka.

3128 Juhatus.

W. S. „Sport“,

Toom-Waestekooli tän. nr. 3.

Pühapäewal, 30. mail 1920. a.

Jalapalli wõistlus

Soome Helsingi koondatud ja W. S. „Sporti“ meesk. wahel.

Algus kell 4 p. l.

3127 Juhatus.

W. S. „SPORT“

Pühap., 30. mail 1920. a.

Suurel Kloostri tänawal, linna poeglaste gümnaasiumi turnisaalis

PEREKONNA-ÕHTU

Soome naiswõimlejate Tallinnasse-sõidu puhul.

Algus kell pool 10 õht. Lõpp kell 4 hom.

3126 Juhatus.

Tartu Spordi Selts „Kalewi“

wõimlemise-õhtu

nais- ja mees-grupe kaastegewusel Draamateatris — laupäewal, 29. mail 1920. a. T. S. S. „Kalewi“ Antwerpeeni Olympia mängust osawõtjate heaks. Algus kell pool 9 õht. Pääsetähed saada Draamateatri kassas kella 11 - 1 ja 6—8.

Piirital, siinpool jõge, Laupi m. 11.

Uueste awatud

Kohwi-Tare

Alati ſaadawal: ſoojad ja külmad söögid, ſoowipeale ka lõunad, ſchokoladi, kohwi, teed, ſuhkrujäätis ja karastawad joogid

---

„Kuldala“

Kuninga uul. nr. 4.

Kulla- ja kellasepa eriala tööstus ja kaubandus

Soowitab mitmetsugu kulla- ja kellasepa kaupe mõõduka hindadega. Ostetakse ka lahkesti kõiksugu kellasid, briljant, kuld- ja hõbeasju. Kõiksugu kulla- ja kellasepa tööd tehakse wastutawa hoole all. —:—:— Aus. J. SANDER & Co.

Hambaarſt

Mary Kaur

W. Tartu m. nr. 2.
Wastuw. k. 10—1 ja 3—6. 3117

Teenijat

on tarwis wäikeſſe perekonda heade tingimistega. Raatuſe tän. nr. 10, kaubam. „Laine“. 3104

Wilun. seppa

on tarwis Kotſebue tän. 2. 3106

Wilunud

raamatuwiizaja

mitme aastaſe praktikaga otſib kohta. Pakkumiſed kirjal. ſ. l. t. „Pidaja“ all. 3092

Ostan

Prisma binoklid

W. Pärnu m. nr. 2, krt. 4.

Korteri ſiſſeſeadet ſoowitakſe osta

(3—6 tuba), kuſt ka korterit ſaab. Teatada Narwa m. nr. 43, krt. 2, kella 4—6. 3112

Soowin

maja osta

kolmetoaliste ehk ſuurema'e korteritega, kus ka iſe korterit wõib ſaada; ſoowitaw aiaga. Teatada kirjalikult W. Kompassa tän. 19, k. 1 ſõna „Maja“ all. 3107

Maa-apteek

linnas ſuwituskohas ühes

korteri ſiſſeſeadega

kohe müüa. Kirjalikult: Tallinn, S. Ameerika tän. nr. 2, krt. 2. 3113

Warastatud

8./9. mai öösel 5-aastane

kõrb täkk

ühes wankri ja riistadega. Märgid: hobune wähe üle 2 arsſ. kõrge, muſt ſaba ja lakk, lakk hoiab mõlemale poole; wasemal tagumine ratas kodaratest õige, kere täieſti üks pulk ära, ſiniſed aiſad. Kes ſelleſt hobuſeſt teadustab, et tätte wõib ſaada, ſaab hea waewatasu. Teatada Kadrina jaama, Wõiwere, Liiſa Stiber. 3105

Kiwiprügi wedu

351.96 kantsülda

Watsla jaoskonnast Harku jaamani kaubeldakse 4. juunil 1920. a. kell 10 hommikul maanteede ja sisemiste weeteede ruumides, Toompuiesteel nr. 17-a. krt. 13 enampakkumisel — — — wälja. — — —

Wähempakkumiſe teel

antakſe wälja

Kohtla-Järwe Põlewkiwi kaewandusſ.

tööliste majade ehitamine

kokku umbes 35 puu ja paekiwi maja.

Pakkumiſed tulewad kinnistes ümbrikkudes 10. juunini ſiſſeanda tööhinna ja ettewõtja adreſſi äratähendamiſega Kohtla-Järwe kaewanduſe kantſeleiſſe ehituſte juhataja inſ. Bome nimele, kus ka maja plaane ja töötingimiſi teada ſaab. Lähemaid teateid antakſe ka Tallinnas Riikliſe Põlewkiwitööstuſe juhatuſes W. Wiru tänaw nr. 12, telef. 10-8.

Linnawalitſuſe Ehitus-Osakond tarwitab Tondi raba turba tööde peale täiskaswanuid ja alaealiſi

töölisi.

Töölistel toiduainete ſaamine kindlustat. Ülesanda ſealſamas.

Korter

hobuſetalliga ära anda woorimehele. S. Pärnu tän. nr. 62, Alewi tuletõrjuja depoos. Lähemaid teateid ſaab Narwa m. nr. 6, Julius Hanshoffi garages. 3108

Laste mänguasjade tööstust

Tallinnas awades, tarwitame ſelleks otstarbeks kõikſugu

joonistuſi, mudeliſi, kujutuſi jne.

Tarwitame äralagunenud huwitawaid mänguasju ſeiſukorras, mille järele wõiks nende algkuju ülesſeada. Palume kõiki, kellel peale ſelle mänguasjade walmistamiſe kohta mingiſuguſeid andmeid ehk ſoowiawaldusi teha on, ülesanda kaubamaja „Laine“ Raatuſe tän. 10, t l. 8—17.

Haapſalu linna ſupelusaſutus

Awatud 1. juunist 1. ſeptembrini 1920.

Muda, ſoola, metſawilla ekstrakti ja ſüſihape wannid. Külmad ja ſoojad merewannid. Ramitſetakſe hääde tagajärgedega: jooksja haiguſi, liigete kangestuſi, werewaeſuſt, ekude walusid, nõrkuſi ja halwatuſi, kontide ja näärmete tiiſikuſi, nahahaiguſi ning pikalde naister. haiguſi.

3016 Supelusaſutuſe walitſus.

Wõõrastemajade, restoranide, kohwi- ja söögimajade pidajate ühiſuſe peakoosoleku otſuſe põhjal teatame, et toiduainete külluſe tõttu on ſellekohaſed ärid Tallinnas ſunnitud

2 roaga lõuna alammäärads 20 mk. määrama,
3 „ „ „ 30 „
ja portsjonite hindasid

50 % wõrra kõrgendama.

Juhatus.

Rendime ehk ostame

wäljaspool Tallinnat, ſuurema

puu-töökoja ehk tisleri-äri,

wõib ſae-weſki juures olla.

Pakkumiſed ſaata kaubamaja „Laine“, Raatuſe tän. 10, tel. 8—17

Alex. Frederkingi ſeebi- ja ſoodawabrik

(Asutatud 1819. a.)

Omanikud: prow. J. Lill ja M. Hallaja.

Tartus, Aleksandri tän. nr. 40—42.

Soowit. oma wabr. eriſaaduſi rahuaegſes headuſes:

Kernſeepi, peale ſelle tualettſeepa: Lanoliin-owaal, Mandli ja Glycerin-transparent.

Saada kõikides paremates kohamaa ärides.

Ladud: Oma ſeebikauplustes — Söögiturg 5, Aleksandri tän. 42
Oma rohukauplustes — Peterb. tän. 6, Rüütli tän. 10.

Linaſeemet

ſuuremal ja wähemal arwul ſoowitab

Eesti Seemnewilja-ühiſus

Estonia teatrimajas, Tallinn.

E. W. wigastatud ſõjameeste ühiſuſe Tall. oſak. juhat. korraldab pühap. 30 mail ſ. a.

jalutuskäigu

Koſele, muuſika ſaatel

Äraminek k. 9 hommiku Rusſalka juureſt, tagaſitulek õhtu kell 7, milleſt lahkeſt oſawõtta palume. Juhatus.

S. U. Lennuki aasta-peakoosolek

on pühap., 30. mail ſ. a. kell 11 e. l. ſeltſiruumides Uus tän. nr. 7.

Kui kell 11 tarwilikul arwu ſeltſiliikmeid koos ei ole, ſiis peetakſe koosolek ſelſamal päewal kell 12 ära, mis kokkutulnud liikmete arwu peale waatamata otſuſe wõimuline on. Päewakord on ſeltſimajas näha.

Eestſeiſus.

Teedeministeeriumi Tehnika osakond

wajab

„Krönke“ arwelauda

kõwerikude tikutamiſeks ja goniomeetriſi.

Iſikud, kes nimetud arwelauda ja inſtrumentiſi müüa ſoowiwad, palutakſe ſelleſt teatada mitte hiljem kui 31. mai ſ. a. Toompuiestee nr. 3.

Teedeministeeriumi Tehnika Oſakond.

Weel on weidi aega puud mahlas!

Ettewõtjad, korraldage rutuliſelt parkkoorte kogumiſt ja kuiwatuſt!

Nahawabrikud tarwitawad ſuurel mõõdul

kuuſe-, ka tamme- ja pajukoort,

hea hinna eeſt.

Seletuſi kogumiſeks annab ja oſtu tingimiſi teatab Nahatööstuste Ühiſus, Tallinnas, Kullaſſepa tän. nr. 10. k. 4. Telef. nr. 9-19.

Tütarlaste Kommerts- ja Kaubandus-kool.

Wastuwõtmise eksamid algawad 6 kl. algkooli programmi järel teisipäewal 8. juunil kell 8 hommikul ainult järgmistesse klassidesse: Keskkooli IV klassi,
Kaubanduskooli I klassi.

Palwekirjad ühes 6 kl. algkooli lõputunnistusega palutakse ära anda kooli kantseleis esmaspäewal 7. juunil kella 9—12 e. l.

Direktor H. BAUER.

Tarwitajateühis. „OMA“

kaupluſed on ſuwekuudel lõunawaheajal

kella ¼1 kuni 2-ni kinni.

Juhatus.

Linnawalitsuse Ehitusosakond

tarwitab

100 kantsülda

uulitsaprügitamise kiwa.

Üles anda oſakonna kantſeleiſſe, Runne tänaw nr. 2, harilikul tööajal. —:— —:— —:—

Sügisepüügi

Soomesilgud

1/1, ½, ¼ ⅛ tünnides

Norra raswaheeringad

1/1 tünnides

on kohale jõudnud.

Ettemaksetud tellimised täidetakse järjekor.
Tellimisi wõetakse weel liikmetelt wastu.

E. Tarwitajateühis. keskühis.

Tallinnas, Wiruwärawa puiestee nr. 15.

Linna lood.

I.

Kino-teater „Grand Marina“ on ſeda korda rikkalt pankrotti jäänud. Teatri pidaja, juut Barkan on teatri edaſi müünud, pileti Narwani oſtnud ja ſealt peale kaduda ta jäljed. Kuigi wõlauſaldajad, nagu puudemuretſejad ja mõned teiſed, põgenenud juuti hoolſalt otſinud olla, pole teda ometi leitud ja arwatakſe, et ta üle piiri nõukogudemaale on reiſinud. Põgenenud Barkani wõlauſaldajate ſeas olla tähtſamal kohal wõlgadega koormatud pealinn. Nimelt wõlgneda Barkan Tallinna linnakaſſale ligi 100.000 marka lõbuſtuſe makſu ja linna elektrijaamale mõnikümmend tuhat marka — tarwitatud elektri woolu eeſt. Kui elektriwoolu tarwitajal on Barkanil, nagu igal teiſel wiſtiſti waſtaw kautſjon elektrejaama kaſſaſſe makſetud, mis wõla ära katab, kuid palju täbaram paiſtab lugu lõbuſtuſemakſu wõlaga olema. Nagu teada, makſis linnakaſſas kõikide kohta niiſugune kord, mille järele lõbuſtuſemaks piletite wäljaandmiſe korral ette ära makſta tuli, — ſellepäraſt paiſtab „Marina“ juudi teatri wõlg eesõiguſtatud ſeiſukorraſt tekkinud olema. Nendel, kellele ſee kohuſeks on, tuleks ſelgeks teha, kas lahke wõlauſaldus mitte ſelle läbi tekkinud ei ole, et lõbuſtuſemakſu peakontrolöör, linna kaſſahoidja hra Tſhupilin üheks „Marina“ direktoriks oli ja oma keſtwa „kaſuliku töö“ eeſt teatri ja linna käeſt head taſu ſai. Linnakaſſa tegewuſe järele walwawad nüüd küll kaks nõunikku, — üks walitud aſjatundja ja teine palgatud päris-aſjatundja ja ikkagi tulewad niiſuguſed „wead“ ſiſſe, nagu ſeda „Marina“ lõbuſtuſemakſu juudile kinkimine on. Samal ajal täriſtawad linnaiſad mõõkaſi, raekojas lahinguid lüües ſellepäraſt, kas „Eſtonia“ teatrit lõbuſtuſe makſuſt wabaſtada wõi mitte ja tunnewad „maguſt hingewalu“ ſinfoonia orkeſtri toetuſe raha palweid tagaſi lükates. Kõik on nii hale ja naljakas, aga linnaiſad on tõſiſed mehed, — ſamuti tõſiſed mehed on linna ametnikud ja nemad kõik ajawad oma aſju wäga tõſiſelt ja mõiſtawad ka wäga lõbuſad olla. Ja linnakaſſa, ſee on üks imetaja imeloom: teda lüpſetakſe juba kaua aega iga ſõra otſaſt ja ſaba otſaſt ja ikka annab ta piima neile, kes ſeda wäärt ja ära teeninud on. Üks tark pea peab ſellel imeloomal olema!

W. P.

—ooo—

Hoiatus.

Ärge muutke endiſeid rahwariideid!
Ärge tarwitage neid ära!
Ärge andke neid angeldajatele!
Andke nad riikliſte muuſeumite korjajatele kingituſtena ehk taſu eeſt!

Põliſte määratu kogumitena ſeiſawad maailma rahwad meie ees, wäljakujunenud aegade jooksul imeaſjaks, mida põhjani juurelda wõimata. Rahwaſte ideeſid, nende iſeſuguſte püüete jälgi leiame koondatult peaaſjalikult rahwa loodetes, mis laiali pillatud ja wäga haruldaſteks on ſaanud. Eriti muiſtſeid aſju otſitakſe hoolega, korjatakſe neid ja püütakſe nende abil rekonſtrueerida ammu kuſtunud inimeſe waimuilmeid.

Mainitud aſjade keſkel on ſuure tähtſuſega rahwariided. Ülikondadeſſe on keſkendanud rahwad aaſtaſadade jooksul ſeda, mis neil oli omaſemat, algupäraſemat, kaunimat. Need on wiidud ſegedaſti üllatawa lihtſuſeni, eraldades wäija olulilist ja ſtiliſeerides tüüpiliſt ja iſeloomulikku. Kord walitſeb neis fantaſtilikkus, kord kaine otſtarbekohaſus küla tüſedal juuſel, kord intiim lüüriline moment jne. Koſtüümi üleſanne ei olnud ju mitte kandjat ainult katta, waid teda ka ehtida ja tema domineeriwale meeleolule waſtata. Rahwuslikſtes muuſeumites on rahwariie ikka eſimeſel kohal. Nende kogumiſe ja konſerweerimiſe peale pannakſe äärmiſelt piinlikku rõhku.

Eeſtis ei ole ſuudetud mitmel põhjuſel weel palju ära teha rahwariiete kogumiſel. Rahwa muuſeumites ümber waadates leiad ainult mõned ükſikud kõigiti täielikud ja laitmata koſtüümid.

Liſaks tuleb teade, et meie rahwariiet praegu kõige ſuurem hädaoht ähwardab. Ihukatte äärmiſel puuduſel aſutakſe igal pool iſegi kõige harulduſematele, ſeni pieteetlikult alal hoitud endiſte riiete ja nende oſade ümbertegemiſele ja äratarwitamiſele. Peale ſelle on tõeaſi, et ſiin-ſeal kaupmehed rahwariideid üles oſtawad ja modern kaupade waſtu ümber wahetawad.

See on kuritmata. Hoitagu mõlemi eeſt. Olgu majadus ka kui ſuur, igapäewaſeks otſtarbeks ära tarwitada aſju, millega ühendatud ſümpaatilikud ja kallid mäleſtuſed, ei ole ſünnis.

Neid peab alal hoidma püüdma nagu killi ſüdatalwel. Kuid peale iſikliſte motiiwide on neil aſjadel juur kultuuriline tähtſus. Teadus ja kunſt ammutawad neiſt. Täieſti wabandamata on äraandmine ärimeeſtele.

Laialdaſe põhjaliku muinaswara päästmiſega on algatud. Terwe riigi ulatuſes tuleb kokku koondada kõik, mis weel ſaadawal muiſtſeſt ajaſt. Üleſanne mõeldakſe läbi wiia rutuliſelt. Wähemgi wiiwitus toob kahju, mida wõimata tagantjärele parandada on.

Nüüd, ehk ei iialgi!

Kindlam hoiupaik päästetud warade jaoks on teatawaſti muuſeumid.

Sellepäraſt, kes omi wanemaid ja eſiwanemaid auſtawad, need hoiawad nende pärandust, ſeda edaſi andes kõige kohaſemale kindlustatud hoiule — muuſeumile.

Eeſti muinaswara päästetoimekond.

—ooo—

Kudas Sakſa peaſtaabis elati.

„Freiheit“ awaldab kirjelduſt Sakſa peaſtaabi eluſt mis omapäraſt walguſt heidab Sakſa kõrgemate ſõjawäelaſte tegutſemiſe peale ajajärgul, mil wäerinna ſeljataga päewaſt päewa wahetpidamata korrati; et igas aſjas kokku hoidma, hambad kokku pigiſtama ja iſamaa heaks kõik hädad kannatama peab. Toome „Freiheiti“ järele Dr. Appens'i, endiſe kroonprintſi ſõbra kujutuſt peaſtaabi eluſt Charleville'is.

Tapamajades wõeti tapetutel loomadel kõige parem liha wälja, mis ohwitſeride köökideſſe ſaadeti. Neile ſuurtſugu herradele ei maitſenud ka lihtne talupoja wõi. Sellepäraſt ſeadis Charleville't ſõjawäeline walitſus keſtmeierei ſiſſe, et maitſewat koorewõid ja kõige paremat koort ſaada. Piimatalituſe ehitamine makſis 80.000 marka. Igal kaſinol oli oma kokk ja teiſed teenijad, kes kõik waremalt eſimeſejärguliſtes Sakſa hotellides teeninud. Küpſetiſte ja maguſate roogade jaoks oli weel konditor olemas, ainult ſaia walmiſtati ühiſes pagariahjus. Peale ſelle laſkſid ohwitſerid peenleiba küpſetada.

Õhtuti kutſuti ükſteiſt külla. Need olid juhuſed kokkade oſawuſt ja weinikeldri rikkuſt näidata.

Lauas teeniwad ſoldatid pakkuſid algupel wanu lõunamaa weiniſid, ſiis Bordeaux'd, liköõriſid, ſhampanjeri ja lõpuks raſket burgunderi. Sarnaſed pidusöögid lõppeſid tihti orgiatega. Wiimaſtel ſõja-aaſtatel elati ohwitſeride kaſinodes metſikumat elu kui endiſtel aegadel korporatſioonides. Ühes weiniga tõuſis herradele ka ſuuruſehullustus pähe ja nad karjuſid kuni hommikuni ſoldatitele käskuſid wõi aga mängiſid kaſinoaias hobuſt nagu lapſed laſteaias.

Raha ſarnaſeks eluks pidid okkupeeritud linnad andma. Kõige nõrgemate etteläänete all preſſiti kõrgeid rahatrahwiſid wälja, mis ohwitſeride wahel ära jagati. Kui enam midagi ſaada ei olnud, hakati waraſtama weel rohkem kui enne. „Kui teine komandant Charleville'i maha jättis“, kirjutab Dr. Appens, „algas riiſumine. Keegi ei tahtnud oma toa-, kontori- ja kaſinomööbliteſt lahkuda. Kirjutuslauad, nahkſed toolid, waibad, aknaeesriided penſhiſt — kõik wedaſid weoautod keſk-päewal wakſali. Mida kõik waraſtatud, on wõimata kirjeldada. Peſukapid olid ammu juba tühjad. Lauad, toolid, woodid, lauanõud ja kellad rändaſid ſama teed. Iſegi wanniſiſſeſeaded wõeti kaaſa. Päraſtpoole muutuſid ſarnaſed riiſumiſed ikka jultunumaks. Kunſtitööd, ſiidiſt naiſterahwa riided, ihupeſu, kõik kadus peakorteri lahkumiſega.

Aſemele tulnud uued wäeoſad toimetaſid weelgi hullemalt. Komandandid olid wõimuta. Elanikkude kaebtuſtel ei olnud tagajärgi. Okkupeeritud linnade linnapead raputaſid taskus ruſikat. Weel ſõja wiimaſte kuude keſtes nägin, et waradeſt kodanikkude-majadeſt tammemööblid ära waraſtati. Maalid, peeglid, klawerid, perekondliſed mäleſtusaſjad, midagi ei olnud püha. Prefekt ur pakkus õudſet pilti. Suurtes ſaalides ei leidunud enam ainſatki tooli. Mitmes majas olid gaaſi- ja weekraanid waraſtatud. Tubades olid muſtuſe hunnikute kuhjad.“

Nii talitaſid wõidetud maal Sakſa kultuurakanjad. Kui aga nüüd wõitjad omakorda nende kallal mõnel pool omawoli tarwitawad, ſiis pole hädaldustel otſa aga äärt.

—ooo—

Merewäelaſed ja ulakus.

Ulakuſed, mis toime pannakſe, on enamiſte kõik merewäelaſte poolt. Mitu kord on eraiſikute, enamaſti naiſterahwaſte, ſuuſt kuuldud, kudas ſeal ehk ſeal merewäelaſed endid halwaſti ülewal pidanud. Järeldus on ſee, et enam merewäelaſi ſugugi ei uſaldata ja ſeltskonnaſt wälja heidetakſe. Kus wiiſakam ſeltskond koos, ſinna merewäelaſi ei laſta.

Seltſimehed merewäelaſed! Nii ei wõi ſee edaſi minna! Kord peab walitſema, olgu ſee maal ehk merel, ſeltskonnas ehk omawahel. Kuid kes peab korda, kui korrapidajad iſe korda rikuwad? Näituſeks: lähete Teie praegu tänawale patrulliks, ſiis peate ju ka oma wenda, kui ta korda rikub, ſelles takiſtama ja tarwiliſel korral ka areſteerima. Kas teete ſeda hea meelega? Ma arwan: ei! Kuid kuidas wõib ſeda ära hoida? Pidage kõik m/w. korda, ſeſt worm ei auſta meeſt, waid mees peab wormi auſtama. Näituſeks on meie herrad ohwitſerid ja ülemad endid nii kaugele jõudnud arendada, et meie neid peame auſtama. Et aga igal inimeſel rüüte paremuſe poole on, ſiis peame ka meie endid katſuma nii kaugele arendada, et ka meid, merewäelaſi, iga ſeltskond lahkelt waſtu wõtaks. Piinaw on ſee ju kõigile merewäelaſtele, kui näeme, kudas meie ülemuſt igal pool auſtatakſe ja lahkelt waſtu wõetakſe, kuna meid, merewäelaſi, põlgawalt eemale tõugatakſe. Ja tõeſti ei wõi ega taha meid keegi kuhugi lubada, kui meil toores eluwiis on, niihäſti kõnedes kui tegudes. Kas ei jõua inimene tõeſti eneſe üle walitſeda niigi palju, et end wähemalt ſeltskonnas korralikult ülewal peaks? Ometigi on ju Eeſti rahwas eram-wähem haritud, et juba wahet mõiſtab teha korralikkuſe ja tooruſe wahel. Kui meie ikka niimoodi toorelt end ülewal peame, teotame meie, kes meie kõige rohkem wäliſriikides käime, oma noort Eeſtit, nii et igaüks, kes eeſtlaſeſt kuuleb ehk näeb, ſeda põlgab! Sellega tallame meie iſe endid poriſſe.

Kui meie aga oma iſamaad tahame heasſe kuulſuſſe tõſta, ſiis peame meie, merewäelaſed, kõige ennem ennaſt parandama, ſeſt ſellega anname meie oma iſamaale uue elu, ſellega tõſtame meie oma wäikeſe Eeſti head kuulſuſt ja ſellega rajame oma järeltulewale Eeſtile hea käekäigu.

Praegu, kus meile tihtigi külaliſed tulewad wäliſriikideſt uut Eeſtit terwitama, otſuſtawad nad kõiki meie kõneſid ja teguſid, ning kannawad ſeda kõiki oma kodumaal edaſi! Selleparäſt: radugu korrarikkumine. Elagu üleüldine kord meie rahwa ſeas!

Merewäelane.

—ooo—

Üleskutſe

Ei ſaa ſalata, et Eeſti wabariigi üleſehituſe alal meie malewal kõige ſuuremad teenuſed on olnud. Soomusrongide diwiiſil, kui ühel meie kangelaſelikult wabadusſõjas wõidelnud ja wõitnud malewa oſal, on ilus wõituderikas minewik ſeljataga. Et kõike ſeda, mis Eeſti rahwas kätte on ſaanud wabaduswõitluſe läbi omandada, ſeks on endid ohwerdanud tuhanded noored kangelaſed. Nad on langenud, et lunaſtada wabaduſt meile. Igawene mäleſtus ja au langenutele. Ei tohi aga unuſtada, et on weel tuhanded, kes ſõja möllus ka ſ.-r. diwiiſis wõideldes wigaſeks on jäänud. Paljud ſoomusrongide meeskondades wigaſeks jäänud rahwawäelaſed kui ka nende perekonnad, on wiletſas ſeiſukorras ja kannatamas puuduſe käes. S.-r. diwiiſis on ſarnaſeid abitarwitajaid mitmed ſajad.

Laiemale hulgale Eeſti wabariigi kodanikkudeſt on waſt teadmata, et ſoomusrongide diwiiſis 1. weebruaril Walga linna wabaſtamiſe aaſtapäewal diwiiſi ſõjawäelaſte poolt on aſutatud „Kapten Irwe“ nimeline abiandmiſe ſelts, kelle üleſanne on abi anda ſoomusrongide diwiiſis langenute perekondadele, wigaſeks jäänud rahwawäelaſtele kui ka nende perekondadele.

„Kapten Irwe“ abiandmiſe ſelts on omad korjanüſe raamatud wälja ſaatnud ning juba mõnegi kümne tuhande kokku kogunud oma ſõjawäelaſtelt kui ka teiſte wabariigi kodanikkude käeſt.

Siinkohas, awaliku ajakirjanduſe weergudel, palub „Kapten Irwe“ abiandmiſe ſeltſi eeſtſeiſus lahkelt kutſrud awada ſeltſi rahakorjatele, kui ka ilma palumata raha ja andeid ſaata kas otſekohe ehk ajalehtede toimetuſte kaudu ſoomusrongide diwiiſi ſtaapi „Kapten Irwe“ abiandmiſe ſeltſi eeſtſeiſuſele.

Iga Eeſti wabariigi kodanik ka püha kõlbline kohus on aidata majanduſliſelt wiletſuſeſſe langenud wigaſeid kangelaſi ja nende perekonde. Riiklikne toetus on üksi wäike neile, kes meid kaitſtes ohwerdaſid oma nooruſe, jõu ja terwiſe.

„Kapten Irwe“ abiandmiſe ſeltſi nimel, eſimehe abi, alampolkownik Poopun.

—ooo—

Oſtke „Eſtonia“ teatrimaja rahaloosimiſe piletid!

Minewal kewadel ſai Eſtonia teatrimaja ſeltſi ühiſus loterii-luba maja üldandmiſe kulude katmiſeks ja wäljaloosimine pidi minewa aaſta detſembrkuul olema, aga piletid oli ſelleks ajaks weel wähe ära oſtetud, nõnda et oſaühiſus Eſtonia oli ſunnitud loterii wäljaloosimiſe edaſilükkamiſt paluma, mis ka ſündis. Aeg läheb oma rada edaſi ja jõuab ka uus Eſtonia rahaliſe looſimiſe tähtaeg kätte, aga piletid on weel kaunis ſummake müümata. Niiſuguſel korral pöörab Eſtonia oſaühiſuſe juhatus kooskodanikkude poole palwega: Oſtke nobedaſti Eſtonia teatrimaja loterii piletid, makſawad ju kõigeſt 5 marka tükk. Sellega aitakſite meie kultuuraaſutuſe wõlakoormat kanda ja eneſele wõib ka kümmetuhat taskku libiſeda.

Juhatus.

—ooo—

Põlew kiwi huwitab ſoomlaſi.

Meie lähemaid naabrid, ſoomlaſi, huwitab põlewa kiwi kaſutamine gaaſiajamiſeks.

Neil päiwil wiibiſid Tallinnas Helſingi gaaſiwabriku direktor K. Lappe ja wabriku keemikus magiſter Sundgrön. Nemad tuttwuneſid koha peal linna gaaſiwabrikus gaaſi walmiſtuſega.

Gaaſi headeſt omaduſteſt olid meie naabrid üllatatud. Tallinna gaas andis kalorimeetri järele 4.850 kaloriat. Helſingi walmiſtab praegu gaaſi kiwiſüteſt ja puudeſt ja annab oma wärku gaaſi 3.400 kaloriat hinnaga 1 mark kubikmeeter. Kui gaaſi ſooja wäärtuſe järele hinnata ja raha kurſi wahet arweſſe wõtta, ſiis on Helſingi gaas Tallinna omaſt ligi kaks korda kallim, ſelle peale waatamata, et Helſingi gaaſiwabrik kütta uus ja praegu kuus korda rohkem produtſeerib kui Tallinna oma. Helſingi gaaſiwabrikul on kawatſus ka põlewat kiwi gaaſiajamiſeks ära kaſutada, kui hinnaga põlew kiwi tööſtuſe juhatuſega kokkuleppida ſuudetakſe.

—o—

—ooo—

Palawikus.

K. Soar.

Kumm. Tunnen, kuidas keha põleb kimbuwas tules. Kätes ja keha liigutuſtes on maguswäſinud rõidumus. Hingeõhk tundub ſuus nagu puhang kuumas lõõris. Suuõhk kuiwab, huuled praguneerad. Silmades keerleb punane leek.

Soojamõõtja tõuſis iga kümne minutiga. Otſin waewalt märg hõbejoont pügalate wahelt ja püüan tabada ſilmade ees wirwendawate ja hüpetawate joonekeſte ſeaſt, miſſugune ſeekord ſuutnud ülespoole tungiwale hõbenoolele piiri panna.

Nelikümmend. Nelikümmend koma kaks, koma wiis, kohekia. Nelikümmend üks...

Ja ta tõuſeb weel!

Ei tea, kas mu mõiſtus weel ſelge on. Katſun mõtelda, rääkida, teen liigutuſi... Wiſt ikka on ſelge.

Ma leidſin eſimeſt korda, et inimeſe elu ja ſurma wahel üleüldiſe hirmus wähe maad on; päris loll kui wähe: kõigeſt wiis pügalat! Iga patſillus ja paraſiit, kes häwitama tikub inimeſe elu, peab palju rohkem kraadiſid waſtu. Aga inimeſe kaenlaaugus makſab ſoojamõõtjal tõusta kõigeſt wiis pügalat kõrgemale, ja — ei-ſas ongi inimene. Rumal ſeiſukord! Ja mõni aſi tal tõuſta ſee wiis pügalat nii kerge liikuwuſe juures. Mõõtepulga tegijatel näib ſee aſi päris kategooriliſelt ſelge olewat, ſeſt nad pole rohkem numbrid kirjutanud, kui nelikümmend kaks. Wähe küll!

Ja neiſt wiieſt pügalaſt on minu organismis kõrge temperatuur neli juba läbi põletanud, ja wiimanegi käſil. Pagana lähedal olen ſurmal!...

Aga niiſuguſel puhul peakſin teda juba nägema tulewa, ſeda hirmuſt kondikeret wikat wikatiga. Wõib olla, et ta peatſis ſeiſabki; ei ſuuda ſinna nägema. Aga ſiis peab ta küll püſti peatſlaua peal ſeiſma, ſeſt woodi on, mäletawaſti, waſtu ſeina.

Nelikümmend üks koma kaks.

Ei, närune lugu! Kellegil näib mänguaſt olewat minu organismi järjeſt kalooriaſi juure pumbata ja mind ohetud ſuuruke ſuhu küütida.

Aga ma ei taha ometi weel ſurra! Nii ſurra on narrikombel odaw, mõtteta, wilets...

Kas ſiis midagi muud enam ei tule; nii näruſelt lihtne on ſiis ſurm; ei mingiſuguſt ſuurt lõpukataſtroofi, efekti, mitte midagi?.. Aga kõik ſee määratu kogu filoſoofiat elu probleemide üle, elumõte, -eesmärk, wõitlus elu eeſt, püüded, ideaalid... Mis ſee ſiis kõik on? Jumal küll, kui ſelle lõpu lahendamine kõik nii narruwäärt lihtne on, et ſee ſinikamaſſe kustub, nagu ſeebimulliki, kas tasub ſee kõik ſelle energia? See on ju ſiis kõik imelikult aſjata, mis inimeſed kõige ſelle juures raiskawad. See on ju ſedawiiſi nii rumal ja loogikawaene ja lõppude lõpuks kogumi ülekohus ſuma ſedawiiſi, õieti elamata.

Terwe ſenine elu ei olegi muud olnud, kui kibe wõitlus, eneſepettus; ainult loobuded, allſimiſed, kaotuſed, üks kataſtroof teiſe järel, järgmine pettumus ſuurem eelmiſeſt. Ei ole muud ſaanud, kui ſuurte jõupingutuſtega hoida iſeennaſt eneſele alles, pidada hingeliſt taſakaalu, et ſind ſiia ehk ſinna roobaſteſt wälja meeleheitmiſeni, hoolimatuſeni kraawi ei tõugatud; on tulnud ennaſt ſoomuſtada hingeliſe hiilgewate mõduluſte, näruſuſte waſtu ja kaitſta wõimuga hinges ilmſat uſku kõige kauni, kõrge, puhta, iluſa kus'umata armaſtuſe ja inimeſte ſiſſe. Olen ſuutnud kibeda wõitluſe ja kogemuſte järele tulla alles äratundmiſele, et ainult ſee armaſtus ſuudab wõimaldada kõrgema õnne ja rahulduſe, mis üle on kaotuſeſt, waba egoiſtlikkudeſt püüeteſt, armaſtus, mis nii tugew on, et ta wapuſtamata ſuudab iſeennaſt ohwerdada eneſe eeſt ja ſelles ohwerdamiſes näeb oma kõrguſe.

Seni, kui armaſtuſes nägin ainult kaalti, maitsmiſt, piiramata eraomanduſt, ſiis tuli üks ja teine, wõttis uu armaſtuſe, käis ning wiis ta hirwitades tee peale poriſſe, tüües laamu ning mängides mu uiuga armaſtuſe ſiſſe.

Alles nüüd tunnen, et olen kaotuſeſt ja kataſtroofideſt kõrgemal; mu armaſtus on waba egoismiſt ja kadeduſeſt, ja madalalt ſihitud hoobid ei taba enam, ei ulata.

Nüüd alles tahan elada wõitjana; nüüd tahan armaſtada iluſat naiſt, leida temas kauni, kõrge ja kriſtallpuhta hinge. Ja ſee on temas, ſeſt et ma ſeda uſun. Ja naiſed, teie ei ole ſuutnud ſeda uſku minus poriſſe tallata. Teile oleks ſee küll parem olnud. Ja, ma uſun, et armaſtuſe leian nii iluſa ja tugewa, mille rahuga wõin ohwerdada tema eneſe päraſt, ja ſelles ohwris alles näha oma eluhinna ja taſu ſeniſte wõitluſte eeſt.

Aga kas ſiis nüüd, olles jõudnud niikaugele, pean näruſelt alla andma millegile nägematale, kes jalaja werele hiilib ja talitab nii loogikawaſtaſelt, hirwitades alaſti hambul mu elu ja ſeniſte wõitluſte üle?

Ei, nii ei pea ſee olema, nii mõttetu ei wõi, ei ſaa ometi olla eluloogika.

Mul on kuum, lämmatab. Ma heidan ſoojamõõtja kõrwale; ei waatagi teda enam. Need pügalad ſeal peal ei wõi õiged olla. See on wale, mis nad näitawad.

Aga imelik närwilikkus; õudne hirm; nagu oleks ſeal nurgas tõeſti keegi hüppewalmis. Kas ſiis pääſemiſt ei ole; kas mitte midagi enam ei muutu; kas niiſugune loll paratamatus?!

Ei, ſee on wäljakannatamatu!

Ma heidan hooga waiba jalgeotſt; tõuſen üles, lähen ja kiſun akna lahti ning wirutan mõlemad pooled laiali.

Oo, kui ilus! See on elu. Waata, kuidas nad wõidu tuppa tõttawad: kewade päikeſekiired, mis wabariigi aaſtapäewaks eſimeſt korda ennaſt talwiſe udiwaiba alt wälja poetanud, et näha, kuidas Eeſti koſub ja walmib ning üleloowe ſuureks kaswamud; akna augu kärs muuſikahaliſid aaſtapäewa piduſtuſilt ja peakohal mänglewate lendurite tiiwawärinad.

Ma jätan akna lahti ja heidan uueſt woodiſſe. Siia koſtawad nii ſelgeſti üksikud accordid nagu wiskaks neid kuul kimbukaupa tuppa. See on kõrwale nii magus. Ühes muuſikaheliga woolab tuppa wärſket jahedat õhku, mis maguſalt paitab kuuma lahtiſt rinda.

Nii on palju lahedam, ja õudſus kaob kooſt. Ma naeratan. Laſen ſilmad kinni ja tunnen, kuidas magus õhukaiſutus haarab ümbert keha, nagu oleksid mind põiminud kellegi armſad käed.

•

Korraga näen: minu woodi ees ſeiſab ja üle minu kumardab õrnilus naine. Ta on noor ja kaunis, ſilmades kaheſik ſiirus, milleſt peegeldub kriſtallpuhas hing. Ta näoſume on kaunijooneline ja walge, ſiniſed ſilmad armſad nagu eſimeſed hyazindid, huuled punaſe ſtepitulbina poolawatud ja juukſepilw merewaiguna läbipaiſtew.

Ma tunnen ta ära. Ta on ſee, kelle kuju kogu elu hinges olen hoidnud, keda ootaſin, otſiſin, kelle üle mõtetes uniſtaſin, aga keda ma ſenni ei olnud näinud. Temaoli ſee, kelle päraſt uskuſin, kellele hoidſin hinge noore ja murdmata, armaſtuſe kauni ja kõrge.

Mu palawikukuumad huuled naeratawad talle waſtu. Kuid ſamal ſilmapilgul kattab ta need õhujaheda ſuudluſega, põimib mu rinna ja kogu keha oma jahutawaſſe juukſepilwe, ja ma tunnen, kuidas ſüda rahulikumaks jääb nagu uinuks ta wooguideſſe ning kuidas kuumus waeſes wäheneb.

Ma põimin käed ta ümber, ſurun ta kauni keha tugewamini waſtu oma rinda, kuhu üle pole jäänud enam ühtegi ſoowi, kus täielik rahuldus, ja wabaſtan ſuudluſiſt korraks huuled ſõnadele:

„Kaunis naine, ſina oled armas, nagu ei keegi muu. Sina rahuldad ſüdame ja ei jäta ſinna ühtegi ſoowi. Sind armaſtan nii, nagu uniſtaſin. Sinuga tahan laulda ainult mägede harjul. Sina oled hingeſſe iſtutanud armaſtuſe, mis oli kogu elu ideaalide kõrgemaks kujuks. Kui minu hinges oli luulet, kunſti ja ilu, ſiis olid ſina ſelle mõttes, kujuks ja wormiks. Ja kui ſiin leidus midagi kriſtallpuhaſt ja puutumatat, ſiis olid ſina ſelle kehaſtus. Ja ſelleſt on küllalt, on paljugi, et hõiſata elu üle, et tunniſtada: elu on wäärt olnud elada, ma olen wõitnud oma eluhinna.

Kuid ütle nüüd, kas ſa lähed jälle ſinna wälja? Seal wäljas on ju nii palju noort ja hõiskawat elu, kelle hüüetes koſtab ſinu ſinu järele, mis nagu torm näljane ja ahne nagu maru ſmeitſ. Sinu jaoks on kõik nende meelituſed ſeal ja kõik oma wara panewad nad ſinu jalge ette. Seal on kunſtnikud, kes palu mõiſtawad iluſaks maalida ja muuſikamehed, kes kire põimiwad accordideſſe. Seal on need, kes wäſinuks tapawad end armaſtuſega ja kelle kätte ſöödaks langeb kõik, mis iluſam... Tahad ſa minna?“

Waſtuſeks paljaſtas ta juukſepilwe wahelt oma liiliawalge rinna ja ſoſiſtas rahulikamalt: „Suudle!“

Ja kui tahtſin poetada huuli läbi juukſte ſuudluſeni, ilmus ta rinnale kiri tulipunaſte tähtedega; ſõnad nagu rooſide read:

„Sel ſilmapilgul, mil ſina ſiia ſuudled, tunnad ſa armaſtuſe, walu ja ta kadeduſe, mis põletawad kui tuli. Inimene, kui ſiia omad huuled wajutad, pea ſeda meeles. Ainuke eluhind on armaſtus, kuid armaſtus on ohwer ja on ſada kõrgem ja iluſam, mida enam ſuudab keegi ohwerdada tema päraſt; lõpulikult wõitnud on ſee, kes ſuudab armaſtuſele ohwriks tuua eneſe. Kuid inimeſed, kui nad ſiia ſuudlewad, kaotawad oma jumaliku hinge, ſaawad murdjateks elajateks, põlewad walus ja kadeduſes, mis teeb põlaſtuswääriliſeks nende wäljanägemiſe, ning armaſtuſe aſemel aſub neiſſe mingiſugune inetus, pettus, wiha. Sellepäraſt ei ſaa ma olla kellegi päralt jäädawalt, ſeſt ma olen armaſtus iſe. Ma õpetan ja annan tunda inimeſtele armaſtuſe, aga pean iſe põgenema, ſeſt mulle on tundmata need madaluſed, millega inimeſed armaſtawad. Suudle, ſee on ſinu waba tahtmine; joo ſiit oma hingeſſe armaſtus, kuid pea meeles, — ſee jääb ſinus kuſtumata tuleks. Teie, inimeſed, ei ſuuda ju ära kanda ſuurt ja kõrget armaſtuſt, waid wäſite ſelle all, õgate ja oigate. Armaſtus on teile koormaks.“

„Oo, jumalik armaſtus! Sa oled harjunud nägema, et inimeſed ſinuſt ainult pettunult maha jääwad. Ehk nad ei ole hoolinud ſinuſt ülleüldſe. Aga ſa pead ka midagi muud näha ſaama...“

Ma waataſin talle ſilmi. Need olid nii armſad ja ſügawad, nagu oleks neis taewas peegeldanud. Ma haaraſin ta õhulkſe keha oma kätte wahele, hingaſin täie rinnaga ta juukſte aroomi ning anduſin ſuudluſele ta jumalikul kaunil rinnal...

Maitſwamat, õnnelikumat ei ſuuda ette kujutada inimeſe iluſamgi uniſtus. Ja ſiin wälkkaski mõte peaſt läbi:

Hoida oma käte wahel ja ſuudelda nii kaunit, jumalikku keha, milles nii palju õrnuſt, helluſt ja maguſat anduwuſt ja niipalju walu, mille eeſt olad uniſtanud kogu eluaeg, ja ſeiſta nüüd ſelga teadmiſe juures, et ta ei ole ſiiski ſinu oma... See kõik on kahtlemata omane iſtutama hingeſſe walu, tooma meeleärahoitmiſt, röövima wiimaſt uſku ja äratama kadeduſt. Ja ma näen, kuidas need jäädawad inimeſe ſüdamejõbrad ootawad konda, et ſüdameſſe ſiſſe pääſeda.

Armaſtus minu woodi ees oli juba eneſe ära pööranud minekuks ja hoidis weel käe minu poole üleſtõſtetuna jumalagajätmiſeks, mille peale langeſid laogeliſed juukſeſalgad. Ta kartis, et nüüd pääſewad mu ſüdameſſe kahju, walu ja kadedus ning teewad põlaſtuswääriliſeks mu rahulõnnelikku ilme ja tahtis juba tagancda.

„Pea, ära mine!“ hüüdſin talle järele: „Sa ei lähe weel, waid ſeiſatad püſut. Ma näen, ſa ei wõi jääda ſiia, waid lähed nagu ikka. Sa kardad inimeſe ſüdame nõrkuſi. Ole rahulik; waata, nad on taltſad ja ſõnakuulelikud mu kõrwal; ma olen elukogemuſtes ſaanud neiſt tugewamaks.

Siin minu rinnas on armaſtus, mille ſa praegu ſiia elama panid. Ta täidab kogu rinna ja rahuldab kõik mu igatſuſed ja ſoowid ning on ilus, puhas ja kaunis nagu ſina; ta on oſa ſinuſt. Seega ſiis: Minu armaſtus oled ſina. Kas oled ſa kunagi näinud iſeennaſt inimeſe ſüdames puhtalt hoituna? — Waata, kui ilus oled ſa ſiin mu ſüdames; iluſam, kui uniſtus. Sa ta ohwrit; wõta ta ja wii altarile, ſinna, kus paiſneb kõik, mis ilus ja kaunis inimeſtes. Kui ſina ſeda nõuad, ſiis ei keela ma; kui ma ſeda wõin, ſiis on ſee teadmine mu kõrgem õnn; ja ſeda ei wõta juba keegi. Kui minu hingeſſe jääbki walu, ſiis on ſee niiſama ilus ja puhas, nagu ſa iſe. Aga naerata temale weel kord; tahan näha ſu wiimaſt naeratuſt; nii ei naerata ſa inimeſte juures enam. Soo. Ja nüüd mine! Mu õnn ſaadab ſind.“

Ta ſeiſatas ja ei liikunud. Waatas imeſtanult üksſilmi. Surus käed palwe ette, kuuges ſiis jõuetult mu rinnale ja ſoſiſtas waewalt kuuldawal wäriſewal häälel:

„Ma jään!...“

Ma olin wõitnud armaſtuſe. Ja rahulikult kinnitaſin tale:

„Sa oled hinnanud ſeda, mis ma eluwõitluſeſt kaaſa olen toonud; ta on murdmata, tugew ja murdmata. See on ſinu. Sinu on ka kõik ſee, mis minus on wõidmatat, wäſimatat ja tugewat ſelleſt, mis ſeal wäljas marulikelt hõiskab ja keeb. Ja palju iluſam on ſee, ſeſt ſa oled beemaſt eemale peletanud patu, madaluſe ja igapäewuſe.

•

Arſt ſeiſis mu woodi kõrwal ſoojamõõtja käes ja ütles rahuldatult lähedaloliatele: „Kriis on mööda, palawik langeb; ta jääb juba rahulikuks.“

„La Clarté" — liit.

Mida kaugemale aeg Verſailles rahulepingu kinnitamiſeſt kaob, ſeda rohkem pannakſe ſelles raskeid puuduſi ja ſuuri wajaduſi tähele. Tema wastu ei proteſteeri ainuükſi wõidetud, waid ka wõidurikastes maades kuuldakſe tema wastu hääli.

Juba 1919. a. lõpul aſutati Pariiſis eneſes Prantſusmaa ſüdames, ühiſus, mis omale eriüleſandeks tegi rahulepingu ja ſelles eſinewa aateliſe ja poliitiliſe mõtlemiswiiſi wastu wõidelda. Ühiſus laenas omale nime Prantſuſe kirjaniku Barbusſe romaaniſt „La Clarté" (Selgus), milles ſee haruldaſe ägeduſega ſõjale, ſelle eeldustele ja tagajärgedele kallale tungib. Ühiſuſe liikmeks astuſid ſuur hulk Euroopa maade tähtſamateſt waimliſteſt eſitajateſt. Siia kuuluwad prantslaſed: Henri Barbusſe, Anatole France, Georges Duhamel, Steinleu, Jules Romain, Paul Signac, Romain Rolland, J. ja H. Rosny, Laurent Tailhade, Gustave Kahn, Charles Vildrac, Paul Foit, Victor Marquerite ja ſuur hulk nooremaid; hiſpaanlane V. B. Ibanez; inglaſed: J. Zangwill, Bertrand Rusſel, H. G. Wells, Thomas Hardy, Bernard Shaw; ſakslaſed ja auſtrialaſed: Max Nordau, Stefan Zweig, Karl Seelig, Andreas Latzko, prof. Max Lehmann, Hermann Hesſe ja Heinrich Mann; itaallaſed: Matilde Serao, Benedetto Croce; ſhweitslaſed: Ernſt Bloch, prof. A. Forel; belglaſed: Edmond Picard, H. van der Velde, Paul Colin; rootslane Ellen Key; hollandlaſed: dr. Bramver, Frederic van Eeden.

Juba waremalt awaldas Romain Rolland, keda mõtteſuuna aateliſeks iſeks lugeda wõib, üle Euroopa tuttawaks ſaanud üleskutſe, milles ta kõigile mõtlemiſe ja tunnete wabaduſt hoolimata poliitiliſteſt tüliideſt wõi lepinguteſt nõuab. Selle üleskutſe puhul awaldaſid ſada Hiſpaania teadlaſt heakskiitmiſt ja ka mujal Euroopas äratas ta ſuurt tähelpanu. Clarté, nii palju kui ta end ka Rollandi aadete peale toetab, on ſiiski loomu pooleſt poliitiliſem.

Tema eſimene üleskutſe ſeletab, et waimliſe töö eſitajad inimkonna wabastamiſeks ſurwe alt rühma looma peawad, mis kõigeſt rippuwuſeſt erakondliſtes huwides waba ja mis walmis on ühiskondliſt ja riikliſt tegewuſt alustama. Selle tegewuſe eesmärgiks olgu kombeline rewolutſioon, mis paratamatu, kui õiglus wõidule pääſema peab. Ainult ſarnane moraal wõib oma ülendawa mõju tõttu rahwahulkade ſümpaatia wõita ning paremat tulewikku ette walmistada.

Üsna hiljuti awaldas ühiſus kaks maniſeſti. Teine kannab pealkirja „Proteſt õigluſt haawawa rahu puhul". Ta ſiſu ja eesmärk ſelgub järgmiſeſt: „Rahuleping, mis ſuletud uste taga ning üleüldiſt arwamiſt ja rahwaste mõtlemiswiiſi põlates walmistati, on toores, ſilmakirjalik kontraſt Wilſoni neljateiſtkümnele punktile, mille peale end rahuleping toetama oleks pidanud, nii et waremetele uueſti ehitama hakata oleks wõidud". Teine maniſeſt on Wene ſõja jätkamiſe wastu pööratud ning ſiin astub ühiſus alale, kus ta omapäraſe irreaalſe aatelikkuſe hämarusſe ära eksib ja otſekohe naeruwäärſeks jääb. Põhimõte, mida Anatole France ja Henri Barbusſe kirjutuſes Prantſuſe ſiſeminiſtrile ſeletaſid, on õige. Proteſteeritakſe nimelt interwentſiooni wastu Wenemaa ſuhtes ja põhjendatakſe proteſti rahwaste eneſemääramiſe õiguſe põhimõttega, mida juſt liitlaste walitſuſed puutumatuks tunnistanud. Aadet käſitatakſe täielikult nagu abſoluutſelt erandita, kuid on tähelepanemiswäärt, et Clarté midagi—wähemalt ſeni—ſelle rahwaste eneſemääramiſe õiguſe haawamiſeſt ütelnud ei ole, mis näit. Auſtrias ja Ungaris ſündinud, ehk küll ta nii häſti Auſtriaſt, kui ka Tſhehho-Slowakiaſt ja Itaaliaſt liikmeid.

Ühiſuſe teiſteſt [illegible] kõneleb Ingliſe lehes „The Nation" tuntud rahuſõber Robert Dell. Ta ſeletab, et Clarté nõuded järgmiſed: piiride kaotamine inimeste wahel, üleüldine demobiliſatſioon, Wilſoni poolt awaldatud, kuid mitte täidetud põhimõtete jälgimine, ühiskondline ühewäärilikkus, indiwiduumi waba arenemiſe õigus, millele ainult kodanliſe ühiskonna tarwilikud määruſed piiriſid ſeawad, kõikide riikliste, ühiskondliste ja ſündimiſe eesõiguste kaotamiſe ning töö, kaubanduſe ja tööstuſe rahwuswaheline korraldamine. Kuid ſiis järgneb ebaſelge koht. Dell ſeletab, et ühiſuſe kaudu waimliſe töö tegijate ühinemiſt rahwuswaheliſe proletariaadiga kergendada tahetakſe, et waimliſt ühenduſe pinda luua, mis ſoodus oleks „ühiskondliſe elu korraldamiſeks ſeaduste järele ja rahwuswaheliſe föderatiiwſe wabariigi moodustamiſeks." Dell eſitab ſiin eneſe teadmata enamliſi aateid, millele ta teooria „indiwiduumi wabaſt arenemiſeſt" täielikult wastu käib. Teiſelt poolt ſoowiwad jällegi ſarnaſed liikmed nagu Wells, Hardy ja Shaw, et liit Sakſa ja Ingliſe majanduslise ja waimliſe lähendamiſe kaſuks töötaks, ſeda Euroopa edu ja tulewiku tähtſamaks küſimuſeks pidades.

Et oma mõtteid tutwustada, on Clarté mitu kuukirja awaldanud, milleſt kõige tähtſam Inglismaal ilmub. Kuukirja pealkiri on „Foreign Affairs".

Clarté tegewuſt tähele pannes ſaab mulje, et liidu programm ja tegewuswiis weel tegewatele liikmetele eneſtele ſelge ei ole. Temal puudub alles praktilikkus ja ſelgus. Mõned tema eſitajad, nagu Belgia idealiſt Colin, kalduwad enamliſe poole, teiſed jällegi piirduwad kodanliſe ilmawaate aadete taſapinnal. Liikumine on tähelepandaw ſõja läbi äratatud wõimſa wastukaaluna; kaua allaſurutud mõtted ja tunded, katkestatud waimliſe läbikäimiſe himu rahwaste wahel otſib omale wäljenduswormi. Anatole France iſeloomustab järgmiſelt liidu mõtet:

„Rahwaste wabastumine peitub nende waadete ſelguſes. Mehi, kes teawad ja mõistawad, peab kuulama! Töö, mida nad teewad, ei ole wägiwalla, waid tarkuſe ja ſelguſe töö. Nende ſõnad ei kehasta ainuükſi tõtt, nad on ka ainſaks aluſeks, millele uſku tulewaſe rahu ſiſſe ehitada wõime. Inimkonna ühiſe ſüdametunnistuſe äratamine — ſee on ülew eesmärk, wäärilisem ja ka kõige paratamatum eesmärk. Teiſt ei ole, kui meie mitte inimkonna tulewiku päraſt meelt heita ei taha."

Sel ſilmapilgul näib nagu ſaadaks need ägedad waimud, kes liidu eesotſas ſeiſawad, liidu hukka, kuna nad omas inimlikus waimustuſes iſegi ſeda kaitſewad, mis inimkonnale waenulik, nagu näit. enamlus. Kuid Clarté-liikumine on igal juhtumiſel tähelepandaw aja ſünnitus, nii häſti kombeliſelt kui ka riikliſelt. (U. Suomi.)

—ooo—

Lastekaitſe teated.

Ameerika abiandmiſe ſelts lõpetab igaſuguſe abiandmiſe ja tegewuſe 1. juuniks ja lähematel päewadel ſõidawad eſitajad Tallinnaſt ära. Herradele kapten Miller'ile ja leitn. Thors'ile, kes Eestis Ameerika abiandmiſe ſeltſi eſitajatena ſuurewiiſiliſt abiandmiſt Eesti Lastekaitſe Ühingu kaudu korraldaſid, annetati hinnaliſed kingituſed ja tänu adresſid Ühingu, Tallinna linnawalitſuſe ja linnade liidu poolt.

Eesti Lastekaitſe juhatuſe 25. mai koosolekul ſiſeminiſtri herra Hellat'i juhatuſel wahetati mõtteid muu ſeas Ühingu tegewuſe uuele laiemale alale rajamiſe ja abiandmiſe jätkamiſe kawa kohta. Küſimuſe tähtſuſt arwesſe wõttes otſustati tulewaſe tegewuſe kawa eriti walitud komiſjoni hooleks jätta. Juhatuſe poolt heakskiidetud kawaga eſinetakſe üleüldiſele koosolekule. Seniſel wiiſil ja määral abiandmine lõpetakſe 1. juuniks. Maikuu wiimaſel päewal likwideeritakſe kõik Tallinnas aſuwad toitluspunktid. Oſakondad ſaadetakſe wälja, mis kuni 1. juuniks määratud. Toiduainete ſaamiſeks uuſi kaartiſi ei anta. Toiduainete jagamine, mis praegu Ühingu poolt antud kaartide järele kaupluſtes käimas, tunnistakſe lõpetatuks 5. juuniks.

Iga kaardi järele antakſe teatud kaupluſeſt: jahu 4 naela, ſuhkurt 1 n., kakaod 1 n., raswa 1 n., ube 1 n., piima 5 purki. Abiſaajatel tulewad ained enne ſeda tähtpäewa wälja wõtta.

Igaſuguſed ülejäänud wõetakſe arwele ja jätkatakſe edaspidiſt aineliſt abiandmiſt ainult kõige ſuurema puuduſe kannatajate ja wiletſate perekondade lastele alla 13 aasta wanaduſes.

Juhatus.

Soome-Wene rahuläbirääkimiſed algawad 10. juunil Tartus.

Moſkwas, 28. mail. Raadio. Tſhitſherin ſai Soome wälisminiſtrilt Holſtilt eila järgmiſe raadiotelegrammi: „Minul on au Teile teatada, et Soome walitſus on walmis algama rahuläbirääkimiſi Soome ja nõukogude Wenemaa wahel Tartus 10. juunil kell 12 lõun. Eesti walitſus on nõuſolekut awaldanud, et läbirääkimiſi Tartus peetaks. Wälisminiſter Holſti." Eta.

Latwija iſeſeiswaks kuulutamine.

Raudteeſtreik wõimalik.

Riias, 28. mail. 27. mail aſutawa kogu istumiſel wõeti nimeliſel hääletamiſel ühel häälel peale ühe paſſiiwſe ſotſialdemokraadi deklaratſioon wastu, mille järele Latwija iſeſeiswaks wabariigiks kuulutatakſe, kus kõik wõim rahwa käes. Sotſialdemokraatide poolt anti kaks arupärimiſt ära. 1) Oodetawa 29. mail raudteelaste ſtreigi ja teine õpepataljonis ſõduritega halwaſti ümberkäimiſe kohta. Mõlemad arupärimiſed tunnistati rutuliſeks. Sakſamaaga tehtud lepingu ratifitſeerimine lükati järgmiſe koosolekuni 1. juunil edaſi. Eta.

Wenemaa lubab Wilno Leedule.

Riias, 28. mail. Moſkwaſt teatatakſe Kowno, et Leedu-Wene rahuläbirääkimiſtel, Leedu piiri küſimustes edukaid tagajärgi on ſaawutatud. Lepiti kokku Wilno kohta, mis Leedule peab ſaama. Leedu-Wene piirküſimustes on weel lahkmõtteid, kuid neiſt loodetakſe ilma ſuurema waewata üle ſaada. Nõukogude walitſus on nõus Leedu ſõjapõgenejaid punawäelaste ſõjawangide wastu wahetama. Leedumaalt wäljaweetud waranduste tagaſiandmiſe küſimus on ka juba lahendatud. Eta.

Poola leht Ingliſe poliitikaſt.

Ingliſe Review of the Foreign Preſs 14. maiſt toob kokkuwõtte Polonia artikliſt Ingliſe poliitika kohta. Wastutamata Ingliſe agentide wahelesegamine Ida-Euroopa aſjadesſe olla alati Poola huwiſid rikkunud. Nad ei olla midagi teinud, et kunſtlikke raskuſi kõrwaldada, mida Sakſamaa Poola ja Leedu wahel loonud. Ingliſed olla kaasſüüdlaſed, et Helſingi konwerents äpardanud, mis muidu Balti riikide koostöötamiſeks oleks aluſe pannud. See kawa tõuſis uuel kujul üles Warſſawi konwerentſil. Seal ſaawutati lõpulik kokkulepe Poola ja Soome wahel. Kuid ſeal leidnud Rumeenia eſitajad, kus Ingliſe mõju ſuur olla, põhjuſi tagaſiastumiſeks. Lätimaa, kes ſeni lojaalſelt Poolaga koostöötanud, hakanud kõhklema. Tema wälisminiſter Meierowits ſeletanud ajalehtedele, et Inglismaa, Itaaliaſt toetatud, Läti, Eesti, Leedu ja Soome wahel lähemiſt püüab, kuna Prantſusmaa ühes Ameerikaga Läti, Poola ja Rumeenia rühma püüab koondada. Meierowits loobuda praegu nende kahe kombinatſiooni wahel walimiſeſt.

Polonia kaebab, et Poolamaa loomulikke liitlaſi Idas ſel kombel järjekindlalt iſoleeritawat. Poolamaa olla liig palju neiſt piinlikkudeſt kogemusteſt õppinud, et oma läbirääkimiſi nõukogude Wenemaaga Briti lõwi tähe all ette wõtta. Eta.

Poola ſotſialiſtliste parteide kongreſs.

Riias, 28. mail. Warſſawiſt teatatakſe 25. mail: Poola ſotſialiſtliste parteide kongreſs wõttis ühel häälel wastu otſuſe, mis nõuab ſõja lõpetamiſt. Sõda kurnab rahwa täielikult, riigi ülesehitamiſeks on aga tööjõuliſt rahwaſt tar- päästmiſeks on jalamaidne rahutegemine. Seda arwesſe wõttes wõeti wastu reſolutſioon: „Nõukogude Wenemaa peab lõpetama oma imperialiſtliſe pealetungimiſe wõõrale pinnale. Poola walitſus oma korda peab püüdma rahu kätte ſaada rahwusliſel põhimõttel." Kongreſs määras ühel häälel kindlaks parlamendi töö kawa: 1) rahu realiſeerimine. 2) Konſtitutſioon demokraatliſel aluſel. 3) Tarbeaſjade ſekweſtreerimine. 4) Maareform wäikekohapidajate ja maatameeste huwide kohaſelt. 5) Töökaitſe. Kongreſs loodab, et Seimi ſotſialiſtline rühm, kontaktis teiste pahemate rühmadega parlamendis ſuudab ſeda programmi teostada. 120 häälega, wastu 92, konſtateeris kongreſs kolmanda internatſionaali puht-enamliſeks organiſatſiooniks. Eta.

Ingliſe lehed ja Kraſſin

London, 28. mail. Reuter. Times waidleb ugedasti kawatſetawa jutuajamiſe wastu Lloyd George ja Kraſſini wahel. Journal ſeletab, enamlastele lubada Inglismaale kulda müüa oleks röövimiſe olukorra loomine. Daily News ütleb, Kraſſini ſõit lubawat loota, et pikale wiibinud kaubandusliste ühenduste uueſti awamiſeks Wenemaaga lõpp tuleb. Daily Herald terwitab organiſeeritud tööliste nimel Kraſſini tulekut ſoojalt ja loodab, et nende ſealwiibimine awab peatſelt kaubanduslise läbikäimiſe ja ſeab jalule täieliku rahu, milleſt oleneb kogu haritud maailma tulewik. Eta.

Eesti raha kurſi tõus Wenemaal

Eesti marga kurs tõuſeb Wenemaal wahetpidamata. Wiimaſel ajal on Petrogradis 1 Emk. eeſt juba üle 70 rubla makſtud. Eta.

Sõjamoonaladude tulekahjud Moſkwas.

Iswestija 22. maiſt kirjutab: Ei jõudnud uurimine Horoshowi ſuurtükimoonaladude põlemiſeſt lõpule kui juba eila Rogeſhko, Simonowski raioonis ſõjamoonalaod põlema hakkaſid. Seni ei olla põhjuſt arwata, et aſi kurja käe läbi ſündinud. Lohakus olla liig ſuureks läinud. Sõjamoon hoitud puuehitustes. Eta.

Wene mustade uued ſepitſuſed.

Moſkwas, 28. mail. Raadio. Polk. Stſheglowitow ja ſenator Belgrad peawad Baieris läbirääkimiſi, mille otſtarbeks on Sakſa wägede ſaatmine Serbiasſe, kus endiſed tſaari kindralid uut kallaletungimiſt Wenemaale walmiſtawad. Sakſa ſoldatitele, kes Wene ſõjakäiguſt oſa wõtawad, lubatakſe Wenemaal makſuta maad anda. Kadett Hesſen peab Berliinis läbirääkimiſi ühiſe enamluswastaſe wäerinna loomiſe otſtarbel. Eta.

—ooo—

Tööstus ja kaubandus.

Tallinna börſe kurſiſedel 28. mail 1920. a.

Naelſterlingid müüjad 725.—, oſtjad 720.—, tehtud 725.—. Rootſi kroonid m. 40.—, o. 38. Daani kroonid m. 33.50, o. 33.—. Sakſa riigimargad m. 425.—, o. 400.—, t. 425.—. Ober-Oſt margad m. 420.—, o. 400.—, t. 420.—. Soome margad m. 740.— ſ. raha, o. 740.— tſhekk. 710.— ſ. raha, t. 740.— tſhekk. Dollarid m. 165.—, o. 155.—. Hollandi Guldenid m. 75.—, o. 60.—. Tſaari rublad ſuured m. 160.—, o. 155.—, t. 160.—. Duuma rublad ſuured m. 45.—. Pankade nõukogu büroo.

Ameerika autodeküllus.

Ameerika arwuſtiku järele on Ameerika Ühisriikides ühtekokku 7.523.664 jõuwankrit, nii et iga 14 kodaniku kohta üks auto tuleb. Iowa oſariigis eriti tuleb kogumi iga 6 elaniku kohta üks auto.

Ilma metalliturg.

Metalli hinnad tõuſid käeſolewa aasta weebruaris kõige kõrgemale ja hakkaſid ſiis pikkamööda langema. Iſeäranis tuntaw oli langemine waſe-, tſingi- ja tinaturul, kuna alumiiniumi hind weel praegugi tõuſeb. Waſe hinnad on iſegi Sakſamaal juba minewaſe aasta detſembri hindade määrani langenud; wähem tuntawalt on tſingi hinnad langenud, kuna tina hinnad Londonis oſtjate puuduſel ja angeldamiſe tagajärjel wiimaſel ajal ennekuulmata kiiruſega odawamaks muutuſid.

Sakſa Panga 50-aastane keſtwus.

Nagu „Zeitſchrift des Vereines deutſcher Ingenieure" teatab, ſai Sakſa Pank tänawu 50 aastat wanaks. Aastal 1870 „Sakſa meretaguste ſuhete arendamiſeks" aſutatud, pidid juba 1871 ja 1872 Hamburgis, Bremenis ja Shanghais ning Jokohamas filiaalid ellu kutſutud ſaama; aastal 1873 aſutati Londonis ſõſarpank. Panga ettewõtte'eſt oſawõtmine Lõuna-Ameerikas ei õnnestanud alguſel, kuid ſiis aſutati ſiin „Deutſche Überſee-Bank", milleſt aastal 1893 „Deutſche Überſeeiſche Bank" ſai ja mille kapital 20 milj. margani ulatas. Ida-Aaſias wõttis Sakſa Pank Sakſa-Aaſia panga aſutamiſeſt aastal 1899 oſa.

Iſeäraliſe tähtſuſe omas pank ſiſemaal depoſiidikasſade ja teraskambrite ning tſheki ſiſſeſeadmiſega makſuwahendina. Uute filiaalide aſutamine riigis ja teiste pangaaſutustega ühendusſe astumine tegi panga tegewuſe elawaks; 1913. aasta lõpul oli Sakſa Pank peale tema poolt loodud pankade weel üheteiſtkümne panga juures oſaliſeks oſanikuks.

Peale hulgaliste finantſeerimiſe äride ſiſe- ja wäljamaal, mida Sakſa Pank toimetanud, on iſeäraline tähtſus „Northern Pacific Railway Comp." reorganiſatſioonil 1896—1898. aastate ſees ja raudtee ehitustel Wäike-Aaſias. Aastal 1889 aſutati Anatoolia raudteeühiſus, mis Bagdadi raudtee ehitamiſele aſus. Ka koduſe tööstuſe peale awaldas Sakſa Panga tegewus ſuurt mõju. Ta wõttis Sakſa Ediſoni ühiſuſe ümbermuutmiſeſt üleüldiſeks elektriühiſuſeks oſa ja juhatas päraſt Siemens ja Halske ümbermuutmiſt oſaühiſuſeks ſelle ettewõtte rahaliſt külge. Selleſt ühiſuſeſt kaswas u. Untergrundbahnen" wälja. Edaſi tuleb Sakſa Panga tegewuſt Mannesmanni wabrikute parandamiſel ja Baieri lämmaſtiku töökodade aſutamiſel meelde tuletada.

Sakſa Panga kapitaal on 1870. aastal 15 milj. margaſt 275 miljoni margani tõuſnud; üleüldiſelt kokku wõttes oli pangal 1918. a. äriaasta lõpul 505 milj. marka ning ta ſeiſab kapitaali pooleſt Sakſa pankade eesotſas. Ametnikkude ja teenijate arw, mis 1895. aastal 1255, 1910. aastal 5816 oli, on nüüd 14.400.

Wõi ſiſſewedu Inglismaale.

30. mail lõpetatakſe Inglismaal wõi andmine jaokaupa ära. Siſſeweetud wõi oſtetakſe ſiiski ikka kõik toitlusminiſtri poolt kokku ja eraſiſſewedu on keeldud. Arwatakſe, et kui eraſikutele waba woli wõi ſiſſewedamiſeks anda, ſiis wäljamaa turgudel wõiſtlus tõuſeks ja hinnad kalliks läheks.

Saapawabrikute aſutamiſeſt.

Kodanikke jalanõudega tarwiliſelt ja mõõdukate hindadega warustada on wõimalik ſiis kui jalanõude walmiſtamiſt ſellekohaste ſpetſialmaſinate abil toimetatakſe. Enne ſõda ſaime mehaaniliſel teel walmiſtatud jalanõuſid ſuuremal määral Poolamaalt ja Petrogradiſt, kus olid ſellekohaſed ſuured tehaſed. Nüüd kus ſealt jalanõuſid ei ſaa, peawad Eesti oma ettewõtjad kõik jõu kokku wõtma ſuuremate mehaaniliste jalanõude tehaste ellu kutſumiſeks.

Walitſus on walmis jalanõude tehaste aſutamiſt kõigiti toetama.

Et aſjale rohkem reaalſet kuju anda ja ettewõtjatele abiks olla, kogub kaubandus- ja tööstusminiſteeriumi tööstuſe oſakond teateid eriteadlaste kohta ſellel alal. Oleks wäga ſoowida, et kõik kes tunnewad mehaaniliſt jalanõude walmiſtamiſt, ühtlaſi ka need, kes niiſuguste mehaaniliste tehaste käimapanemiſt kawatſewad, ſelleſt teatakſid kõige lähemal ajal tööstuſe oſakonnale. Eta.

—ooo—

Kodumaalt.

Metsloomade häwitamine.

Wiimaſtel aastatel on metsloomade häwitamine nii kiireſt edenenud, et mõned loomad meie metſadeſt kadumas on. „W. Teat." toob ſelle tõenduſeks näituſe Sõmerpaluſt, kus enne ſõda peale 300 metskitſe oli, nüüd aga waewalt weel 10—15 järel on.

Toiduainete nõudmine.

Pühade ajal anti Kaisma wallas käſk: Kõik majapidajad peawad 5. märtſiſt käſutatud normi ja liſanormi wilja tingimata ära wiima Pärnu maakonna toitlusoſakonnale ja 29. mail ſ. a. Pärnus Schmidti kontori aitadesſe ära andma. Kõik kohapidajad peawad 27. maiks ſ. a. wallamajasſe wiima Pärnu maakonna toitlusoſakonnale edaſiandmiſeks iga 10 puhtakaſu rubla pealt 1 nael ſealiha ehk ſelle aſemel ¾ naela wõid iga naela liha aſemel. Kõik lehmapidajad, ka maata inimeſed, peawad 27. mail ſ. a. wallamajasſe wiima iga lehma pealt üks nael wõid. T.

Sõdurite püha Pärnu-Jakobi koguduſes.

1. nelipühal terwitas Pärnu-Jakobi kogudus oma kojujõudnud ſõdurid piduliku jumalateenistuſega. Hommikul kogus umbes bes paar ſada ſõdurit õpetaja maja rohtaeda, kus koguduſe nõukogu eſimees tagaſijõudnud wabaduswõitlejaile terwituskõne pidas. Mängis paſunakoor ja rong liikus kiriku, kus praoſt W. Schultz kojujõudnud wabaduswõitlejaid terwitas. Päraſt jumalateenistuſt läkſid ſõdurid rongis ühes koguduſega wabaduswõitluſes langenute haudade juurde ja ſinna pandi pärjad.

Kärgu ew.-lut. koguduſe täiskogu koosolekul

24. ſkp. kinnitati koguduſe nõukogu poolt kokkuſeatud 1920. aasta eelarwe. Sellesſe olid üles wõetud ainult koguduſe majanduslikud kulud, kuna kiriku ametimeeste palkade määramine jäetud on edaspidiſe aja peale, kuni mulluſel kirikukongreſſil walitud ſellekohane komiſjon oma töö lõpule on wiinud.

Koguduſe liikmemakſuks käeſolewal aastal määrati 5 marka täiealiſe koguduſe hinge pealt. Ehituste makſu arwati wõtta 3 marka koguduſe täiealistelt liikmetelt. T.

Surewus ja ſündiwus Wirumaal.

Peale ühe koguduſe on Wirumaal läinud aastal kõigis teistes kogudustes ſurnute arw ſündinute arwuſt ſuurem olnud, teatab „Poſt." Kogu Wirumaal ſuri 812 inimeſt rohkem kui ſündis. Ainult Lüganuſes oli 4 inimeſt rohkem ſündinud kui ſurnud.

Järwamaa praostiks

on „Poſt." kuulutuſt mööda Peetri õpetaja Beermann ja abiks Madiſe õp. Wiedmann walitud.

Uus ſuwine ſõiduplaan

Pärnu — Tallinna kitſaroopaliſel raudteel.

15. maiſt ſ. a. pandi Pärnu—Walga—Wiljandi—Paide Tallinna kitſaroopaliſel raudteel uus ſuwine ſõiduplaan makſma. Sõiduplaan on järgmine.

1. Tallinna — Pärnu wahe

(Otſekohene ühendus).

Posti-, reiſijate- ja kaubarong nr. 3	Reiſijate- ja kaubarong nr. 5	Jaamade wahe	Raudteejaamad	Kaugus klm. Tallinna ſadama jaamaſt	Reiſijate- ja kaubarong nr. 6	Posti-, reiſijate- ja kaubarong nr. 4
II—III kl. ühes magamiswagun.	II—III kl.				II—III kl.	II—III kl. ühes magamiswagun.
k. 7.45 m. õ.	k. 7.30 m. h.		Tallinna ſadamajaam		k. 10.30 m. õ.	k. 10.15 m. h.
„ 8.20 „ „	„ 8.06 „ „	4	Tallinna peajaam	4	„ 10.10 „ „	„ 9.56 „ „
„ 8.31 „ „	„ 8.17 „ „	6,6	Liiwa	6,6	„ 9.51 „ „	„ 9.37 „ „
„ 9.16 „ „	„ 9.02 „ „	10,6	Saku	17,2	„ 9.19 „ „	„ 9.05 „ „
„ 9.41 „ „	„ 9.26 „ „	7,9	Kiiſa	25,1	„ 8.51 „ „	„ 8.36 „ „
„ 10.13 „ õ.	„ 9.58 „ „	7,9	Kapa-Kohila	33	„ 8.26 „ „	„ 8.11 „ „
„ 10.54 „ „	„ 10.39 „ „	12,6	Haguti	45,6	„ 7.41 „ „	„ 7.26 „ „
„ 11.39 „ „	„ 11.29 „ „	8,7	Härmeti (Rapla)	54,3	„ 7.09 „ „	„ 6.55 „ h.
„ 12.05 „ „	„ 11.55 „ „	7	Keawa	61,3	„ 6.23 „ „	„ 6.15 „ „
„ 12.40 „ „	„ 12.35 „ p.	10,6	Lelle	71,9	„ 5.47 „ p.	„ 5.40 „ „
„ 1.17 „ „	„ 1.17 „ „	9,1	Lauri (Käru)	81	„ 5.14 „ „	„ 5.08 „ „
„ 1.45 „ „	„ 1.45 „ „	9,2	Kolo	90,2	„ 4.36 „ „	„ 4.30 „ „
„ 2.37 „ „	„ 2.37 „ „	7,7	Türi-Alliku	97,9	„ 4.10 „ „	„ 4.05 „ „
„ 3.08 „ „	„ 3.08 „ „	10,8	Käreſere	108,7	„ 3.10 „ „	„ 3.10 „ „
„ 3.28 „ „	„ 3.28 „ „	6,3	Ollepäe	115	„ 2.46 „ „	„ 2.46 „ „
„ 3.54 „ „	„ 3.54 „ „	4,7	Wõhma	119,7	„ 2.[illegible]9 „ „	„ 2.29 „ „
„ 4.34 „ h.	„ 4.31 „ „	9,6	Olluſtwere	129,3	„ 1.46 „ „	„ 1.51 „ „
„ 5.02 „ „	„ 4.59 „ „	9	Sürgawere	138,3	„ 1.16 „ „	„ 1.22 „ „
„ 6.11 „ „	„ 6.13 „ „	12,3	Wiljandi	150,6	„ 12.26 „ p.	„ 12.33 „ „
„ 6.30 „ „	„ 6.32 „ „	5,9	Sinialliku	156,5	„ 11.38 „ „	„ 11.40 „ õ.
„ 6.54 „ „	„ 6.56 „ „	4,9	Loodi	161,4	„ 11.19 „ „	„ 11.23 „ „
„ 7.26 „ „	„ 7.28 „ „	10,3	Oiſu	171,7	„ 10.41 „ „	„ 10.41 „ „
„ 7.50 „ „	„ 7.54 „ „	4,3	Halliste	176	„ 10.27 „ „	„ 10.27 „ „
„ 8.28 „ „	„ 8.32 „ „	8,6	Abja	184,6	„ 9.44 „ „	„ 9.44 „ „
„ 9.25 „ „	„ 9.25 „ „	10,9	Mõiſaküla	195,5	„ 9.02 „ h.	„ 9.07 „ „
„ 10 4 „ „	„ 10.04 „ „	12,3	Woltweti	41,2*)	„ 8.04 „ „	„ 7.58 „ „
„ 10.12 „ „	„ 10.12 „ „	1,8	Kilingi-Nõmme	39,4	„ 7.52 „ „	„ 7.47 „ „
„ 10.37 „ „	„ 10.37 „ „	5,6	Ligaste	33,8	„ 7.28 „ „	„ 7.23 „ „
„ 11.22 „ „	„ 11.22 „ „	12,3	Surju	21,5	„ 6.43 „ „	„ 6.38 „ p.
„ 11.42 „ „	„ 11.42 „ „	6,5	Waſkrääma	15	„ 6.11 „ „	„ 6.06 „ „
„ 12.15 „ p.	„ 12.15 „ õ.	11,3	Waldhof	3,7	„ 5.36 „ „	„ 5.31 „ „
„ 12.30 „ „	„ 12.30 „ „	3,7	Pärnu		„ 5.20 „ „	„ 5.15 „ „

*) Kaugus Pärnuſt kilomeetrites.

2. Mõiſaküla — Walga wahe.

(Otſekohene ühendus).

Posti-, reiſijate- ja kaubarong nr. 5	Jaamade wahe klm.	Raudteejaamad	Kaugus klm. Walgaſt	Posti- reiſijate- ja kaubarong nr. 6
II—III kl.				II—III kl.
kell 9.30 min. hom.		Mõiſaküla		kell 9.25 min. päewal
„ 10.12 „ „	10,5	Kirbla	70,9	„ 8.23 „ „
„ 11.02 „ enne lõun.	13,3	Rubja	60,4	„ 7.34 „ „
„ 11.24 „ „ „	7,2	Rausküla	47,1	„ 6.[illegible]9 „ „
„ 11.56 „ „ „	7,8	Pitkſaare	39,9	„ 6.35 „ „
„ 12.40 „ päewal	10,7	Talli	32,1	„ 5.55 „ „
„ 1.01 „ „	5,2	Härgmäe	21,4	„ 5.29 „ „
„ 1.48 „ „	12,8	Walk II	16,2	„ 4.49 „ „
„ 2.00 „ „	3,4	Walk I	3,4	„ 4.30 „ „

3. Türi-Alliku — Paide wahe.

Posti-, reiſijate- ja kaubarong nr. 7	Reiſijate- ja kaubarong nr. 9		Raudteejaamad		Posti-, reiſijate- ja kaubarong nr. 8	Reiſijate- ja kaubarong nr 10
II—III kl.	II—III kl.				II—III kl.	II—III kl.
k. 3.40 m. h.	k. 3.50 m. p.	12,8	Türi-Alliku	12,8	k. 1.20 m. õ.	k. 1.20 m. p.
„ 4.20 „ „	„ 4.30 „ „		Paide		„ 12.40 „ „	„ 12.40 „ „

Märkus. Sõiduplaanis on üles tähendatud reiſijate rongide [illegible] aeg jaamaſt, lõpu-